

1983/84:40

Tisdagen den 6 december

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen

1 § Justerades protokollet för den 28 november.

2 § Svar på fråga 1983/84:168 om åtgärderna för att minska antalet centrala anvisningar

Anf. 1 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Per-Ola Eriksson har frågat mig om centrala verk omfattas av arbetet med att minska centrala anvisningar och om kommunerna har behov av ytterligare råd och information från centrala tillsynsmyndigheter. Bakgrunden till frågan är att statens naturvårdsverk och socialstyrelsen i en enkät till länsstyrelserna har frågat efter vilket behov det finns av ytterligare allmänna råd och information inom hälsoskyddet.

Mitt svar på den första frågan är att regeringens arbete med att förenkla samhällsorganisationen självfallet omfattar de centrala verkens regler.

När det gäller den andra frågan vill jag betona vikten av att kommunerna får del av de statliga myndigheternas kunskande och kompetens. En lämplig form för detta är vägledning och information. De statliga intressena i övrigt av att normera den kommunala verksamheten kan enligt min mening tillgodoses inom ramen för färre och enklare regler.

Inom regeringskansliet pågår ett omfattande arbete för att göra myndigheternas regler färre, klarare och enklare. Avsikten är att en proposition med förslag till en rad åtgärder på området skall föreläggas riksdagen under våren. Jag kan vidare nämna att stat-kommun-beredningen (C 1983:02) utvärderar och gör en samlad bedömning av de statliga myndigheternas tillsyn och kontroll av kommunerna. Beredningen överväger också frågan om en särskild försöksverksamhet med minskad statlig reglering i några kommuner.

Tisdagen den
6 december 1983

*Om åtgärderna för
att minska antalet
centrala anvis-
ningar*

Anf. 2 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret på min fråga. Anledningen till frågan är ju den efterlysning som de båda verken, naturvårdsverket och socialstyrelsen, har gjort då det gäller behovet av ytterligare råd och anvisningar inom hälsoskyddsområdet. Jag måste säga att jag tycker att denna åtgärd från dessa båda verk rimmar illa med civilministerns många försäkringar om att staten skall minska antalet centrala råd och anvisningar.

Nu påstår civilministern att alla verk skall omfattas av hans försäkringar. Därför vill jag fråga på vilket sätt civilministern har gjort inte bara de här verken utan även alla andra underkunniga om regeringens ambitioner på detta område. Uppenbarligen har informationen härom inte riktigt nått fram, eftersom dessa aktiviteter från de två verkens sida har skett efter civilministerns uttalanden i detta avseende. Jag skulle också gärna vilja veta om civilministern verkligen menar att det finns ett uttryckt behov från kommunerna av att få ytterligare råd och anvisningar från centrala verk.

Jag hoppas och tror faktiskt att civilministern i synnerhet och hela regeringen menar allvar med sina tidigare uttalanden om vikten av att minska på sådana centrala råd och anvisningar, dvs. försöka inskränka byråkrati och centralstyrning. Däremot tycker jag det finns anledning att säga att det inte har vidtagits så många konkreta åtgärder för att försöka minska på detta. Det har väl hittills kanske mest handlat om allmänna ord och vackert tal, men här liksom i så många andra sammanhang räcker det inte med vackra ord, utan det krävs konkreta insatser och åtgärder.

Jag tror att kommuner och regionala organ liksom företag och enskilda människor inte behöver ständiga pekpinnar från centrala verk.

Nu hänvisar civilministern också till den försöksverksamhet med avbyråkratisering som skall ske på några få ställen i landet. Skall vi ha reformer för avbyråkratisering och minskad styrning skall de helst omfatta alla kommuner i landet, inte bara genomföras på försök på några ställen. Jag hoppas att man fort kommer fram till att verksamheten skall omfatta landets alla kommuner.

Herr talman! Med dessa ord vill jag än en gång tacka för svaret. Jag ser gärna att jag får en precisering av civilministern då det gäller frågan om han har vidtagit åtgärder för att informera de aktuella verken om sina ambitioner.

Anf. 3 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Regeringen har i stort sett genomfört en mycket omfattande utbildning av samtliga generaldirektörer och landshövdingar. I denna utbildning har vi på olika sätt framhållit behovet av rationaliseringar inom statsförvaltningen, men också givit vår syn på det arbete som har inletts med att försöka ordna enklare regelstyrning från staten gentemot kommuner och landsting. På detta sätt har det alltså givits besked till samtliga generaldirektörer om regeringens viljeinriktning.

Den skrivelse som Per-Ola Eriksson hänvisar till har blivit föremål för påpekanden från Kommunförbundets sida. Kommunförbundet har skrivit till mig och ifrågasatt om de båda verkens skrivelse överensstämmer med de

anvisningar som säger att man bör fråga näringslivet, i detta fall kommunerna, innan man inhämtar ytterligare statistik. Frågan har också framförts till civildepartementet från landshövdingarna. Därefter har det gått ut en ny skrivelse från dessa båda verk. I denna sägs att de uppgifter som länsstyrelserna själva har kan lämnas in på en gång, medan de kan avvakta med inlämningen av de uppgifter som tarvar att man går vidare till kommunerna.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

Om kronofogdarnas arbetsmetoder

Anf. 4 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Uppenbarligen har den påbörjade utbildningen inte haft riktigt full effekt. Det finns kanske skäl att anordna återkommande utbildning för att centrala makthavare skall hörsamma civilministerns vädjanden.

Jag tror att det är bra att Kommunförbundet och länsstyrelserna har reagerat. Det är också ett bevis på att de känner sig litet irriterade över denna typ av åtgärd. Jag hoppas att vi slipper fler sådana här pekpinnar och anvisningar från centrala verk. Vi behöver inte sådana inslag. Vad vi i stället behöver är en ökad frihet för kommuner och regionala organ att jobba självständigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1983/84:156 om kronofogdarnas arbetsmetoder

Anf. 5 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Gunnar Hökmark har med hänvisning till uppgifter i pressen om att en kronofogdemyndighet inlett flygspaning efter entreprenadmaskiner frågat justitieministern om han avser att vidta åtgärder som gör att myndigheten flyger litet mindre och hjälper skattebetalarna litet mer.

Frågan har överlämnats till mig.

För att komma till rätta med vissa särskilt svåra och viktiga exekutiva mål har en del kronofogdemyndigheter utvecklat nya arbetsmetoder, varvid olika tekniska hjälpmedel kommit till användning. Bl. a. har i experiment-syfte en flygtur gjorts för att bedöma möjligheterna att från luften finna uppställningsplatser för entreprenadmaskiner.

Mot bakgrund av denna utveckling, och med hänsyn till att det saknas generella regler om användningen av tekniska hjälpmedel i den exekutiva verksamheten, granskar JO sedan någon tid de arbetsmetoder som kronofogdemyndigheterna tillämpar. Enligt vad jag har erfart behandlar JO ärendet med förtur och avser att ge sin syn på saken i början av nästa år.

Även om jag kan förstå att kronofogdemyndigheterna känner behov av att utveckla sina arbetsmetoder i samma takt som de gäldenärer som ligger bakom de svårare ärendena visar förslagenhet i fråga om att hålla sig undan eller gömma sin egendom, är jag för min del tveksam till lämpligheten av detta slags flygningar. Jag vill dock avvakta JO:s rapport innan jag tar ställning till vilka metoder som bör få användas.

Tisdagen den
6 december 1983

*Om kronofogdar-
nas arbetsmetoder*

Anf. 6 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaret.

Jag är glad att finansministern visar tveksamhet inför denna typ av spaningsmetoder som kronofogdemyndigheten i Sollentuna har uppvisat. Jag hade dock varit ännu gladare om han hade varit litet mindre tveksam och litet mer besluten i sin vilja att dra en gräns mellan det som myndigheter skall göra gentemot medborgarna och det som de inte skall göra.

Vad som faktiskt händer är att man på fullt allvar diskuterar och dessutom genomför flygspaning-satellitspaning. Man hejdar bilar, oavsett om föraren är misstänkt för någonting eller ej och kontrollerar om vederbörande har skatteskulder eller ej. Man videofilmar. Allt detta är uttryck för en typ av utveckling som karakteriserar en del myndigheter i Sverige och där den socialdemokratiska regeringen inte kan frånsäga sig sitt ansvar. Man stimulerar till effektivitet – så långt att man går rättssäkerheten för när. Detta ger lätt en känsla av 1984.

Jag skulle vilja fråga finansministern: Om det är så att finansministern känner tveksamhet, varför då inte se till att de kronofogdemyndigheter som är intresserade av denna typ av spaningsmetoder väntar tills JO har sagt vad JO tycker om dessa spaningsmetoder? Eller varför inte redan från början göra det mycket klara politiska ställningstagandet att dra en gräns mellan människornas krav på rättssäkerhet och det som myndigheter får göra?

Den typ av verksamhet som den aktuella kronofogdemyndigheten utövar leder till en centralisering av spaningsverksamheten. Det blir register och övervakning när man genomför utmätningsverksamheten. Utrymmet minskar för mänskliga hänsyn gentemot dem som det gäller, för det är inte bara nattsvarta gangstrar som drabbas av kronofogdemyndigheten. Jag skulle vilja fråga finansministern vad han under mellantiden och efter det att JO har yttrat sig avser att göra för att myndigheternas krav på effektivitet inte skall leda till att man eliminerar utrymmet för mänskliga hänsyn mot dem som man skall utmäta hos.

Jag vill också fråga hur finansministern ser på den rättsosäkerhet som i dag finns, genom att i alla fall denna kronofogdemyndighet i Sollentuna använder sig av spaningsmetoder som innebär att man förutsätter att alla människor är skyldiga tills motsatsen har bevisats. Det är litet farligt, herr talman, när man tillåter myndigheter att skapa denna stämning och låter deras verksamhet kännetecknas av en tro på att det bara finns två typer av medborgare, nämligen skyldiga och ännu icke avslöjade.

Jag är glad att finansministern känner tveksamhet inför denna typ av spaningsmetoder, men jag skulle också uppskatta om finansministern här i dag ville klart deklarera att han anser det helt olämpligt att en kronofogdemyndighet utnyttjar sådana här spaningsmetoder, åtminstone tills JO har sagt sitt. Ännu gladare skulle jag bli om finansministern deklarerade som sin avsikt att slå vakt om rättssäkerheten i detta fall.

Herr talman! Först vill jag göra klart att det har ägt rum *en* flygning. Den skedde som ett rent experiment av ifrågavarande kronofogdemyndighet. Jag har ingen anledning att anta någonting annat än att det får stanna vid ett experiment, särskilt som justitieombudsmannen håller på att granska denna fråga.

Men jag tycker att Gunnar Hökmarks inlägg påkallar en mera principiell reflexion. Hökmark försöker skapa ett intryck av att om vi får ett effektivare indrivningsväsende blir det omänskligt och kommer att ske mängder av övergrepp mot enskilda människor. Och själva kravet på effektivitet skulle på ett sätt innebära att man utgår från att alla är förbrytare tills motsatsen har bevisats. Det är lätt att göra sådana allmänna uttalanden och på det sättet skapa misstänksamhet inför ett arbete som bedrivs av myndigheter. Dessa måste otvivelaktigt ha upplevt det så, att just denna riksdag faktiskt har ställt krav på dem att försöka få alla dem som mer eller mindre medvetet dragit på sig stora skatteskulder att betala dem.

Jag tror och hoppas att Gunnar Hökmark missförstått läget, om han tror att tekniken begränsar utrymmet för mänskliga hänsyn. Det gör den inte alls. Utrymmet för mänskliga hänsyn avgörs av de människor i administrationen och i förvaltningen som har att handlägga de ärenden det gäller. Tekniken kan vara ett medel för dem att öka det utrymmet genom att de på ett arbetsbesparande och enkelt sätt kan ta reda på var de skall göra sina insatser, så att de inte behöver lägga ner arbete på sådant som sedan visar sig vara felaktigt. Misstänkliggörandet av myndigheterna på den här punkten är trist – om det inte är så att man menar att bovarna skall slippa undan.

Anf. 8 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Finansministern nämner att flygningen var en engångsföreteelse. Det är möjligt. Men jag har här framför mig ett svar från sagda kronofogdemyndighet på JO:s remiss – jag skall givetvis inte gå in på innehållet i den, eftersom den inte i övrigt finns tillgänglig – och den inrymmer en närmast lidelsefull kärlek till de olika typer av spaningsmetoder som ny teknik möjliggör.

Jag är fullt medveten om att det är viktigt att bekämpa ekonomisk brottslighet liksom all annan brottslighet, men ju starkare krav som ställs när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, desto starkare krav måste samtidigt ställas på att rättssäkerheten skall värnas. Annars riskerar man att skapa en stämning och ett arbetssätt hos myndigheterna som innebär att de säljer ut rättssäkerheten för att till varje pris uppnå effektivitet. Jag skulle vilja fråga finansministern om det inte är så att också han ser denna konflikt mellan effektivitet och rättssäkerhet.

I fråga om tekniken och utrymmet för mänskliga hänsyn vidhåller jag att ju mer en myndighet av det slag som kronofogdemyndigheten är börjar använda sig av teknik, desto mer minskas utrymmet för mänskliga hänsyn. Ett exempel på det hade vi för någon vecka sedan. Man hade gjort utmätning hos en ung moder för obetalda böter på grund av att hon inte lämnat ifrån sig

sitt barn enligt domstolsförordnande. Jag skall inte gå in på den historien, men i all sin tragik visar den att det kan vara lätt för myndigheter att hänvisa till datorer och andra tekniska hjälpmedel, om man inte sätter mycket starka spärrar för vad de får lov att göra. Ännu viktigare än att bekämpa ekonomisk brottslighet är att se till att man värnar rättssäkerheten i vårt samhälle. Ser finansministern ingen konflikt mellan effektivitet och rättssäkerhet?

Anf. 9 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag har aldrig hört någon högerman säga annat än att han är emot varje form av ekonomisk brottslighet, samtidigt som han bekämpar varje form av ingripande mot denna brottslighet. Så har det alltid varit, och så kommer det tydligen att förbli.

Gunnar Hökmark skall vara så vänlig och skilja mellan mänskliga hänsyn och rättssäkerhet. Jag hävdar att tekniken inte begränsar utrymmet för mänskliga hänsyn. Det som hände i det fall Gunnar Hökmark relaterade anser jag vara ett utmärkt uttryck för att myndigheten i fråga sökte dölja sig bakom tekniken i stället för att erkänna att tekniken hade gett den fulla möjligheter att visa mänskliga hänsyn.

Sedan vill jag säga att det i vårt samhälle alltid finns konflikter mellan de krav vi ställer på effektivitet och människors anspråk på att skyddas av lagar och myndigheter. Jag kan inte se att rättssäkerheten när det gäller indrivning av skulder och fordringar påverkas av tekniken annat än i de fall där man uppenbart missbrukar den.

Om Gunnar Hökmark skall fortsätta att antyda att kronofogdemyndigheten i Sollentuna har åsidosatt rättssäkerheten, får jag be honom utforma sina anklagelser och framföra dem i behörigt forum.

Anf. 10 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag vill nog ändå vidhålla att den typ av teknik som en kronofogdemyndighet använder också styr dess sätt att arbeta. Koncentrerar man sitt arbete på en lång rad tekniska hjälpmedel, som dessutom ger tillfälle till mycket generella kontrollmetoder, riskerar man att i sitt sätt att förhålla sig till medborgarna bli mer generell, visa mindre mänsklig hänsyn och då och då överträda det som rättssäkerheten kräver.

I vad gäller kontroll av icke oskyldiga människor anser jag, herr finansminister, att sådan kontroll är svår att förena med de krav på rättssäkerhet som vi har i vårt land. Jag vidhåller denna uppfattning.

Jag vill också säga att Kjell-Olof Feldts påstående, att alla högermän alltid har sagt sig vilja bekämpa ekonomisk brottslighet men alltid tagit avstånd från tekniska hjälpmedel, måhända är riktigt. Jag tycker att man alltid skall bekämpa all typ av ekonomisk brottslighet – ja, all typ av brottslighet. Men jag anser också att det bör finnas krav på rättssäkerhet. Jag hade varit glad om finansministern hade talat lika mycket om de kraven som om kraven på effektivitet.

Anf. 11 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill utvidga mitt påstående om högermännen. Det är inte bara tekniska hjälpmedel ni motsatt er – ni har motsatt er varje form av ingripande mot ekonomisk brottslighet: skärpning av lagstiftning, ökade kontroller och andra åtgärder. Nu har ni hittat en variant, där ni kan hänvisa till skönlitterära fenomen av typen "1984" för att angripa just datatekniken, som har mycket litet med frågan om rättssäkerheten att göra.

Först och främst handlar det hela om hur vi själva stiftar lag, sedan om hur vi uppfostrar och utbildar våra ämbetsmän, myndigheter och byråkrater. Visst hittar vi i det sammanhanget både okänsliga människor och dålig lagstiftning. Då ankommer det på oss att ändra på detta. Det är det arbetet jag vill bedriva, och jag kommer att bekämpa varje antydning till att rättssäkerheten åsidosätts. Men svepande påståenden om att en viss typ av spaningsteknik skapar rättsosäkerhet vill jag bestämt tillbakavisa.

Anf. 12 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag vill nog vidhålla att flygspaning, satellitspaning, video-filmning och många av de andra arbetsmetoder som det här gäller faktiskt kan vara ett hot mot rättssäkerheten. Och det bör bekämpas.

Jag vill mycket bestämt säga emot finansministern, när han påstår att vi moderater har motsatt oss olika åtgärder för att komma till rätta med ekonomisk brottslighet. Det är fel, och det vet finansministern. Däremot har vi gått emot den typ av lagstiftning som innebär generalklausuler och som ger utrymme för myndigheter att bete sig illa. Det kanske är så att skillnaden mellan finansministern och mig är att medan finansministern tänker mer på hur viktigt det är att myndigheter skall kunna klämma åt dem som är skyldiga, så tänker jag litet mer på hur viktigt det är att värna dem som är oskyldiga.

Anf. 13 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag blir något upprörd över den dialektiska taktik som Gunnar Hökmark tillämpar. Om man inte är beredd att anklaga myndigheter och alla möjliga för att rättssäkerheten hotas, då är man heller inte beredd att skydda de oskyldiga, menar Gunnar Hökmark. Vad är det för slags bevisföring?

Ge mig ett enda exempel, Gunnar Hökmark, där moderata samlingspartiet har ställt upp bakom någon åtgärd för att bekämpa ekonomisk brottslighet!

Anf. 14 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet har medverkat till att man i dag t. ex. har fler tjänster inom polisen när det gäller att bekämpa ekonomisk brottslighet.

I vad gäller den rättsosäkerhet som blivit en följd av nya spaningsmetoder kan jag hänvisa till det faktum att den övervägande delen av landets kronofogdemyndigheter mycket bestämt tar avstånd från den typ av

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om kronofogdar-
nas arbetsmetoder*

spaningsmetoder som har introducerats i Sollentuna. De tar avstånd från de metoderna på rättssäkerhetens grunder. Finansministern är bara tveksam till dessa åtgärder. Där finns också en skillnad i synen på rättssäkerheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:162 om förmögenhetsbeskattningen av aktier på börsens OTC-lista

Anf. 15 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig om regeringen avser att framlägga förslag till riksdagen som minskar de stora skatteförmåner när det gäller förmögenhetsbeskattningen som nu ges till köpare av aktier som noteras på börsens s. k. OTC-lista.

Värderingen i förmögenhetsskattesammanhang av aktier i icke börsnoterade bolag sker utifrån ett till 30 % reducerat substansvärde. Motivet för den förmånliga värderingen är att skatten – om företagets fulla värde utgjorde beskattningsunderlag – skulle kunna medföra en tung belastning på företaget som sådant. Genom lagstiftning våren 1982 klargjordes att denna förmånliga värderingsnorm också fick tillämpas om aktierna i ett bolag omsätts på kapitalmarknaden vid sidan av fondbörsen. Härigenom blev det möjligt för en ägare till ett familjeföretag att sälja ut en del av familjens aktieinnehav på marknaden utan att förmögenhetsskattesituationen ändrades. Detta var en av flera åtgärder som vidtogs för att bana vägen för en marknadsmässig handel i aktier i medelstora familjeföretag, en handel som i sin tur kan underlätta dessa företags riskkapitalförsörjning.

Vad jag nu har angivit utgör bakgrunden till den f. n. snabbt expanderande OTC-marknaden. Denna aktiehandel och de skattemässiga förutsättningarna som gäller för den har givit upphov till en hel del debatt under senare tid. Jag kan hålla med om att vissa företeelser ger anledning till tveksamhet. Enligt min mening är det exempelvis klart olämpligt att mycket stora företag söker sig till OTC-marknaden. Det är naturligt att handeln i dessa företags aktier sker på Stockholms fondbörs. Jag vill emellertid erinra om att OTC-handeln sker under bankinspektionens tillsyn. Inspektionen har hösten 1982 utfärdat rekommendationer för OTC-handeln och har f. n. diskussioner med företrädare för fondhandeln om rekommendationerna bör ändras eller kompletteras. Även från regeringens sida följs utvecklingen fortlöpande. Här kommer givetvis också en bedömning av förmögenhetsbeskattningens effekter in i bilden. Innan ytterligare erfarenheter vunnits är jag emellertid inte beredd att ta ställning till om lagstiftningsåtgärder av det slag som Lennart Pettersson åsyftar är påkallade.

Anf. 16 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

I tider av åtstramning, när också folk med måttliga inkomster måste vara

beredda till uppoftningar, är det extra viktigt att bördorna fördelas på ett rättvist sätt.

Det har då diskuterats om aktieägarna verkligen betalar sin andel med tanke på de stora värdestegringar som under de senaste åren skett på Stockholms fondbörs. Det kan man ha olika uppfattningar om. De höjda kurserna i kombination med enprocentshöjningen av förmögenhetsskatten innebär dock att staten kommer att få in en del ökade skatteinkomster.

När det gäller vanliga börsaktier tvingas aktieägarna att ta upp det fulla aktievärdet i sin förmögenhetsdeklaration. Men, herr talman, det finns en aktielista på vilken man kan köpa aktier, som i genomsnitt endast behöver tas upp till en tiondel av värdet i förmögenhetsdeklarationen. Det gäller den snabbt växande OTC-listan, till vilken företagen står i kö. Här gäller nämligen fortfarande den mycket gynnsamma familjebolagsbeskattningen, trots att man gått in på börsen.

Jag kan ha en viss förståelse för att dessa regler skall fortsätta att gälla för familjeföretagens huvudaktieägare, även sedan företaget har introducerats på börsen. Däremot kan det inte vara rimligt med dessa gynnsamma skatteregler för rena aktieplacerare och för s. k. skatteplanerare. Det är orimligt med hänsyn till de förmögenhetsskatteregler som gäller för vanliga börsaktier, liksom ur fördelningssynpunkt.

Statsrådets svar innebär att regeringen t. v. håller frågan om förmögenhetsskattvärderingen öppen. Jag noterar det. För min del anser jag att vi redan nu mycket klart kan se vart utvecklingen är på väg. Detta är alltså någonting som enligt min mening skattemässigt bör korrigeras.

Det finns några nyckelord i finansministerns svar, nämligen att regeringen vill ha ytterligare erfarenheter av utvecklingen.

Jag vill fråga finansministern: Vad innebär det hela tidsmässigt? Hur lång tid behöver finansministern på sig för att vinna de ytterligare erfarenheter i den här frågan som han talar om i sitt svar?

Anf. 17 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! I första hand vill jag se vad som händer inför årsskiftet och hur stor del av köp av OTC-aktier som kan hänföras till s. k. skatteplanering i syfte att undgå förmögenhetsskatt. Det borde i så fall avspeglas i att det så småningom sker utförsäljningar av dessa aktier med betydande kursfluktuationer på marknaden. Därmed är marknaden i syfte till en del förfelat.

Jag kan hålla med Lennart Pettersson om att – det har jag sagt tidigare i andra sammanhang – om det visar sig att OTC-marknaden framför allt blir en tillflykt för skatteplanering, då har den förfelat sitt syfte och kommer även att skada de företag som på mycket sakligt berättigade grunder har sökt sig till denna marknad för att skaffa sig ett ökat riskkapital. Skulle det visa sig att detta blir effekterna av skattereglerna, kan vi naturligtvis inte vara överkamma från statsmakternas sida. Men jag vill alltså se hur det här utvecklas under den närmaste tiden. Någon tidsgräns för ställningstagande kan jag tyvärr inte ange i dag.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om förmögenhets-
beskattningen av
aktier på börsens
OTC-lista*

Anf. 18 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Finansministern har lämnat en uppgift beträffande tiden, nämligen årsskiftet. Hur skall man då tolka detta? Om kurserna faller efter nyåret, är det enligt finansministern ett tecken på att man behöver ingripa, därför att OTC-listan icke bör förbli ett skatteplanerarnas paradis, som finansministern har uttryckt det i annat sammanhang. Men om kurserna inte faller, herr finansminister, hur skall man då tolka det? Det innebär ju att de förmåner som de nuvarande mycket gynnsamma skattereglerna ger jämfört med vanliga börsaktier alltså inte bara kommer att bestå, utan de kommer dessutom att utvidgas. I bägge fallen, herr talman, anser jag att det är klart berättigat att gå in och korrigera de gynnsamma skattereglerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:173 om sekretessreglerna för bankinspektionen

Anf. 19 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder för att förändra sekretessreglerna för bankinspektionen. Frågan är ställd mot bakgrund av att bankinspektionens erinringar i etikfrågor mot banker och andra företag som står under inspektionens tillsyn sägs vara sekretessbelagda. Ernestam har påpekat att saken kan gälla kritik som från allmänhetens synpunkt är av stort intresse eller frågor om brott och skatteflykt.

Bestämmelser om sekretess i bankinspektionens tillsynsverksamhet finns i 8 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100). De uppgifter som skyddas är i första hand affärs- eller driftförhållanden hos den som är föremål för tillsynen. Sekretessen är här inte absolut. Den gäller bara om det kan antas att banken skulle lida skada om uppgiften röjs. Sekretess gäller också för uppgift om ekonomiska och personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelser med banken, dvs. bankens kunder. Sekretessen är i detta fall absolut och inte beroende av att det kan antas uppkomma skada om uppgiften röjs.

Frågor som bankinspektionen behandlat i enskilda ärenden och som är av mera principiellt intresse brukar inspektionen ta upp i de etikmeddelanden som inspektionen utfärdar och tillställer bankerna. I dessa lämnas en redogörelse för förhållanden som föranlett kritik från bankinspektionen utan att inblandade parter namnges. Meddelandena är avsedda som vägledning för bankerna i deras verksamhet. Eftersom dessa meddelanden är offentliga, kan de också tjäna som upplysning för allmänheten.

Den sekretess som kan gälla i enskilda ärenden hindrar alltså inte att de principiellt intressanta frågor som ärendena har väckt kommer till allmän kännedom. Jag vill också framhålla, att även om vissa uppgifter om en bank eller en kund är sekretessbelagda, kan inspektionen vid misstanke om

brottsligt förfarande göra en anmälan om förhållandet till polis eller åklagare. I förhållande till polis och åklagare kan således sekretessen få brytas.

För min del anser jag att sekretessreglerna för bankinspektionen i här berörda hänseenden fungerar fullt tillfredsställande. Jag har därför inte för avsikt att vidta åtgärder för att förändra dem.

Anf. 20 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar för finansministerns svar på min fråga om sekretessreglerna för bankinspektionen.

Våra banker är och skall vara fritt arbetande företag. De skall arbeta efter de principer som gäller i en marknadsekonomi. För bankväsendet och dess olika former finns en särskild lagstiftning, och bankinspektionen har i uppdrag att följa och kontrollera bankernas verksamhet. För inspektionen gäller också sekretesslagen. Det är självklart, eftersom den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden berörs.

Bankinspektionens offentliga tillkännagivanden görs, som finansministern sade, i s. k. etikmeddelanden. Det kan där gälla policyfrågor men också kritiska synpunkter i förhållande till någon banks handläggning av ärenden.

Jag har ställt den här frågan till finansministern eftersom jag har erfarit att det just nu råder en mycket stor oklarhet hos allmänheten om bankinspektionen och dess uppgifter och om hur etikreglerna skall vara normgivande för allmänheten. Jag tror att den här osäkerheten i mycket stor utsträckning beror på sekretessreglerna. Man upplever många gånger att de upplysningar som inspektionen lämnar är ofullständiga, eftersom stora delar av beslutskomplexen är och skall vara sekretessbelagda. Ibland redovisas uttalanden portionsvis: En från början kortfattad redovisning kompletteras med en mer utförlig. Jag tror att det vore angeläget att så snart som möjligt ge en fullständig redovisning i olika frågor, inte minst när det gäller de fall där bankinspektionen mycket klart kan konstatera redan från början att det gäller brott eller t. ex. grav skatteflykt. Med skatteflykt menar jag då inte sådan normal planering som är anpassad till gällande lagstiftning utan brott emot banklagstiftningen.

Sekretesslagen ger också möjligheter till eftergift från den person till vars förmån sekretessen gäller. Sådana kontakter kan vara värdefulla, eftersom det också för berörda personer ibland kan vara viktigt att motverka ryktesspridning genom att korrekt sakinformation kan lämnas så snart som möjligt och då också offentligt.

Till detta kommer, herr talman, också den osäkerhet som allmänheten många gånger känner inför bankernas handläggning av ärenden. En bank har naturligtvis full rätt att vägra kredit, om säkerheten inte anses betryggande eller om banken har bristande likviditet för långivning. Den enskilda människan känner då stor osäkerhet. Därför är det angeläget att inspektionens etikmeddelanden i policyfrågor på ett bättre sätt blir tillgängliga och kända för så många låntagare som möjligt och att sekretessdimman, som

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

Om sekretessreglerna för bankinspektionen

*Om marknadsfö-
ringen av konto-
kort*

finns även kring dessa meddelanden, skingras så långt som möjligt. Jag vill fråga: Är finansministern beredd att medverka till detta?

Anf. 21 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag tyckte att jag i mitt svar gav ungefär de besked som här efterlystes. Jag vet inte vad som menas med att sekretessdimman skall lättas. Det bankinspektionen har att hålla sig till är att inte avslöja en enskild kunds förhållande till banken. Och såvitt jag förstår kan det aldrig vara något problem att – utan att behöva avslöja enskilda personers förhållanden – fullt klargöra vad bankinspektionen menar med den kritik som inspektionen framför till banker.

Att sprida upplysning om innehållet i etikmeddelandena till bankerna utgår jag från ligger framför allt i bankernas intresse, så att allmänheten är väl underkunnig om vad en bank får och inte får göra. Oftast är det ju kunderna som vill få en bank att göra sådant som bankinspektionen inte gillar. Det borde alltså vara bankerna som har det största intresset av att deras kunder vet vad som ligger inom ramen för bankens befogenheter och etiska regler.

Anf. 22 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar för de kompletterande synpunkterna.

Bankernas kontakter med allmänheten är ofta knutna till tillfällen då bankerna t. ex. vill öka sin inlåning. Då annonserar de och ger upplysningar om låneräntor och annat. Är man tillräckligt snabb kan man få en belöning, kanske i form av en kulspeuspenna. Är man något flitigare kan man kanske få en sparbössa.

Men den djupare information som jag talar om här, om bankernas roll i samhället, upplever jag att många människor saknar. Därför tycker jag att det är tillfredsställande att finansministern nu så klart har sagt att det är bankernas uppgift att också ge den informationen och på det sättet se till att etikmeddelandena även kommer till den vanliga låntagarens kännedom.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1983/84:178 om marknadsföringen av kontokort

Anf. 23 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Inga-Britt Johansson har frågat mig om det finns någon möjlighet att snabbt sätta in åtgärder mot viss typ av marknadsföring av kontokortskrediter och om det är möjligt att ge kontokortskommittén i uppdrag att med förtur behandla frågan om kontohavares betalningssvårigheter och de åtgärder som behövs i samband med dessa. Hon ger ett par exempel på den marknadsföring hon avser. Det ena är ett erbjudande att köpa möbler för 10 000 kr. och låna samma summa kontant. I det andra exemplet gäller det en uppmaning att sända in en ansökan för att få en check på 3 000 kr. per post – effektiv ränta över 30 %.

*Om marknadsfö-
ringen av konto-
kort*

Först vill jag påminna om att konsumentkreditlagen och marknadsföringslagen innehåller regler rörande bl. a. marknadsföring som kan vara vilseledande eller på annat sätt otillbörlig mot konsumenter. Vidare har konsumentverket och bankspektionen enligt sina instruktioner att på olika sätt ta till vara konsumenternas intressen. Myndigheterna bedriver mot denna bakgrund en allmän marknadsövervakning på sina områden och tar upp överläggningar med företagen om diskutabla typer av marknadsföring.

För egen del vill jag gärna säga att jag delar den olust som Inga-Britt Johansson uppenbarligen känner inför den typ av aggressiv marknadsföring som hon har givit exempel på i sin fråga. En sanering på området är angelägen. Jag förutsätter att berörda myndigheter vidtar de åtgärder som är påkallade. Skulle de därvid upptäcka luckor i lagstiftningen som bör täppas till, kan man utgå från att behovet av lagändring anmäls till regeringen.

När det gäller den andra frågan kan jag nämna att kontokortskommittén har i uppdrag att just kartlägga kontohavares betalningssvårigheter och lägga fram förslag till lämpliga åtgärder, om så behövs. Kommittén kommer att lägga fram sitt slutbetänkande senast den 1 april 1984. Något uppdrag om förtursbehandling av frågan behövs alltså inte.

Anf. 24 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på mina frågor.

Under den senaste tiden har kontokortsföretagen tillgripit en allt aggressivare marknadsföring: Använd vårt kontokort, på det kan du också ta ut kontanter! Inom vårt företag behöver du inte ett kontokort, du behöver tre för att kunna utnyttja alla erbjudanden inom våra butikskedjor! Observera att du även kan köpa mat och cigaretter på vårt konto! Köp och låna motsvarande summa!

Förra veckan visade man i lokal-TV hemma att summorna var uppe i 40 000 kr. Och precis till julhandeln kom då Interkonto med sitt erbjudande; där man påstår att man har gått ut till människor över 25 år med en skaplig ekonomi, men som man förstår behöver lite extra pengar. Jag vet att man har gått ut till personer i ännu lägre åldrar. Jag har i min bekantskapskrets ett 21-årigt sjukvårdsbiträde som har fått just detta erbjudande.

Tydligt håller man sig också inom de regler som finns. Konsumentsekreterarna ute i landet har vänt sig till konsumentverket och försökt att få stopp på den här-typen av marknadsföring. Men tydligen har några felaktigheter i strid med gällande lagstiftning inte hittats. Uppenbarligen ser berörda myndigheter inte lika allvarligt på de här frågorna som jag och tydligen även finansministern gör. Jag hade hoppats att finansministern skulle utlova att om det inte händer något på frivillig väg skulle regeringen ta ett initiativ. Vi förstår kanske allesammans att det är svårt för människor med svag ekonomi att motstå sådana här erbjudanden, när de dimper ner i brevlådan precis när man försöker lägga upp en vettig budget inför julhandeln.

Socialtjänstemännen upplever de problem som följer av betalningssvårigheterna. T. o. m. till länsrätten, där jag själv sitter, har vi den senaste tiden fått in ärenden beträffande människor som försökt klara sin ekonomi genom

banklån och liknande och som inte kunnat motstå direkterbjudandena från kontokortsföretagen utan fallit i fällan igen och sedan fått nej hos socialnämnderna till vidare hjälp.

Det är helt naturligt att vi måste försöka hjälpa våra svagaste konsumenter, och det är därför också helt naturligt att det är nödvändigt för oss att snabbt vidta åtgärder.

Kontokortskommittén säger att man ännu inte börjat behandla frågan om de köpsvaga grupperna, men eftersom finansministern lovar att det hela skall vara klart före den första april tar jag för givet att utredningen hinner bli färdig.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:160 om verksamheten vid SweRoad Consulting AB

Anf. 25 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Tore Nilsson har frågat mig om jag vill redogöra för dels statens del i SweRoads kostnader för projekteringar och byggnadsföretag från början, dels vart vinsten från verksamheten går.

SweRoad bildades för drygt ett år sedan. Staten har hittills satsat 600 000 kr. i bolagets aktiekapital inkl. reservfond. På tilläggsbudget I föreslås nu en höjning av aktiekapitalet till 2 milj. kr.

När det gäller Tore Nilssons andra fråga om vart vinsten från verksamheten går finns inget generellt svar, speciellt inte i uppbyggnadsskedet av företaget. På litet längre sikt – efter att viss konsolidering skett – bör en del av vinsten kunna stanna i vägverket. Resterande vinstmedel bör föras till statsbudgetens inkomstsida.

Anf. 26 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Jag vill genast säga att både jag och Curt Boström kommer att få vänta länge på vinsten.

Det som utlöste min fråga var en artikel i tidningen Statsanställd. De hotade vägarna. Det är ett av de oerhört många vittnesbörden om att våra vägar har mycket allvarliga skador och att pengarna inte räcker till. Man frågar sig hur det hela skall sluta.

För snart två år sedan lade regeringen fram en proposition om exportverksamhet inom väghållningsområdet, som jag har med mig här. Jag finner i tidningen Vårt verk från vägverket en artikel under rubriken Vägverket går utomlands, och i ett annat nummer av samma tidning finns en artikel med rubriken Rivstart för SweRoad. Jag har också läst att vägverket vill projektera broar, exempelvis vid Gibraltar.

Det sägs att det är stora utsikter till att allt detta skall ge en mycket bra verksamhet och att vi kanske har folk hemma som just nu inte kan

sysselsättas och som kan vara utomlands i stället. – Men det gick inte alls! "Vägverket fick nobben" står det i en rapport.

Vidare har man startat verksamhet i Zimbabwe. I Vårt verk heter det: "Ijulen börjar rulla – men inte utan möda." Vi vet att det är mycket riskabelt att vara där nere, och man kan ställa frågan: Skall svenskarna syssla med detta?

I ett senare nummer av samma tidning heter det: "Ny chef för SweRoad." Och för ett par veckor sedan gick rykten om att man begärt ytterligare 5 milj. kr., eftersom kapitalet var slut. Jag tänker då på vägarna hemma och överallt i vårt land och gör reflexionen: Skall verkligen svenska staten blanda sig i det här? Är det verkligen en riktig verksamhet? Jag vet att det finns svenskar som kan den här typen av företagsamhet. Låt oss i stället underlätta för dem. Låt oss se till att de kan få möjlighet att bygga vägar. Men jag tycker rent principiellt inte att ett statligt verk skall delta i sådan här verksamhet. Jag vill ärligt erkänna att jag redan från början var emot den – jag tycker att det är mycket verklighetsfrämmande att staten skall bedriva denna verksamhet.

Här talas det om 600 000 kr., men vi skall komma ihåg att det hela indirekt har kostat mycket mer: folk som varit utlånade, traktamenten osv. Det blir således en mycket dyr verksamhet.

Jag vill säga än en gång till kommunikationsministern: Det skall bli roligt om vinsten en dag kommer. Men jag tror aldrig att den gör det – bara förluster. Det vore kanske mycket klokt att se till att SweRoad så fort som möjligt går till historien.

Anf. 27 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag kan försäkra Tore Nilsson att SweRoads verksamhet har varit mycket framgångsrik. Det är inte så att den verksamheten på något sätt belastar anslagen för väghållning i Sverige. För den händelse Tore Nilsson tror det vill jag omedelbart försäkra att så inte är fallet.

Jag har själv varit i tillfälle att på senare tid besöka ett antal länder, där SweRoads verksamhet – det vill jag försäkra – haft mycket stor betydelse, inte minst för svensk export. Det är ett mycket stort intresse, Tore Nilsson, från svenskt näringslivs sida för ett samarbete med SweRoad.

SweRoad har haft en framgångsrik verksamhet, trots den korta tid det har funnits. Att man nu gör bedömningen – den kommer förhoppningsvis även riksdagen att göra rätt snart – att man behöver en kapitalförstärkning ser jag snarast som ett tecken på att man har lyckats i den verksamhet som man föresatt sig att sköta. Det är fråga om att skapa en bättre likviditet.

Jag är förvånad över att Tore Nilsson på något sätt med detta knyter ihop de svårigheter vi har på grund av ett eftersatt vägunderhåll. Tore Nilsson borde rimligtvis också under de borgerliga regeringsåren ha varit uppe i kammarens talarstol och klagat över vägunderhållet – det var ju egentligen då som vägunderhållet blev eftersatt.

Med SweRoads verksamhet går vi ut i världen och visar på den kompetens och det kunnande som finns hos SweRoad. Med hjälp av det kommer vi att kunna gå in på en marknad som vi kanske tidigare inte haft möjlighet att

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om verksamheten
vid SweRoad Con-
sulting AB*

beträda. Det vet svenskt näringsliv, och därför är man ytterligt angelägen att få vara med när SweRoad hjuder ut sina tjänster.

Anf. 28 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Det är trevligt att kommunikationsministern ännu är optimist. Att han talar om svensk export är också bra. Jag kan försäkra Curt Boström att jag även under den borgerliga regeringen – det var för resten den som framlade propositionen om SweRoad – var uppe och talade i den här frågan.

Jag tror på svensk företagsamhet och på svenskt kunnande. Jag vet att det finns en lång rad företag som jobbar där ute och gör det bra. Men jag är mycket tveksam till att ett statligt verk, som samtidigt har egenskapen att vara myndighet, skall vara med på det här området och till detta använda personal som egentligen skulle verka för att våra svenska vägar och vägförhållanden skall bli bättre. Jag är alltså emot själva idén, och jag säger det ärligt. Jag har också ett mycket djupt tvivel på att det någonsin skall ge en utdelning som motsvarar kostnaderna.

Inte kan Curt Boström heller förneka att det har förekommit en rad projekteringar som kostat stora pengar och givit ingenting. Det kan ju hända vem som helst. Det finns svenska företag som upplevt det på andra områden. Men det kunnande och den teknik det är fråga om finns ju hos företagen, och behöver de pengar, hjälp eller lån kan det ordnas på annat sätt än genom att på det här sättet sätta in människor från våra egna verk i verksamheten. – Det är min syn på saken.

Anf. 29 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Om Tore Nilsson tror på svenskt näringsliv skulle Tore Nilsson, tycker jag, vara glad över att SweRoads verksamhet finns. Svenskt näringsliv är mycket angeläget att samarbeta med SweRoad. Dess kunnande har i många fall hjälpt svenskt näringsliv att i olika delar av världen träffa kundgrupper som man eljest inte skulle kunna nå.

Jag tycker att vi har anledning att hjälpas åt och se till att vi kan bredda exportverksamheten. Detta är en tjänstexport som jag tror kommer att ha mycket stor framgång.

Anf. 30 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Vi torde inte komma så långt i debatten här. Men jag vill säga att jag tror på svenskt näringsliv, och jag tror även på svensk tjänstexport. Jag tror emellertid inte att statliga tjänstemän skall lånas ut på det här sättet. Finns det för många tjänstemän på ett område kan man kanske banta verket just där, och då blir det måhända pengar över för en del annat.

Det kan hända att man från det svenska näringslivets sida säger att det är fråga om intressanta projekt. Men jag tror att om vi gör förhållandena gynnsamma för svenskt näringsliv då det gäller utlandsetablering, skattefrågor och olika bestämmelser om näringslivets verksamhet, så tar näringslivet

lika gärna emot den formen av hjälp, om vi nu skall kalla det så, eller om vi i stället skall säga samarbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om saltningen av
vägar vintertid*

8 § Svar på fråga 1983/84:177 om saltningen av vägar vintertid

Anf. 31 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Sigvard Persson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att i fortsättningen förhindra och åtgärda sådana olägenheter och skadeverkningar som nu förorsakas av saltet som halkbekämpningsmedel på våra vägar.

I vinter kommer ca 1 700 mil av vägnätet att saltas. Det är framför allt högtrafikerade vägar i Syd- och Mellansverige som berörs. Jag är medveten om de olägenheter som saltningen innebär med bl. a. skador på fordon, vägar och broar. Den enda möjligheten att undvika de problem som Sigvard Persson tar upp är att sluta med saltningen av vägarna. Om det hade funnits någon annan metod att till rimliga kostnader klara halkbekämpningen så skulle vägarna inte behöva saltas.

För att både minska olägenheterna med och kostnaderna för saltningen har vägverket successivt minskat saltmängden. Beroende på väder- och halksituationen sprids numera endast mellan 6 och 25 g/m², vilket är en mycket låg siffra internationellt sett.

Ett annat verkningsfullt sätt att minska saltanvändandet är att förbättra prognoserna och kunskaperna om väglaget. Därför utvecklas nu system med automatiska halkvarningsanläggningar. Med väl fungerande klimatstationer som ger förbättrad kunskap om väglaget kan vägverkets beslut i många fall bli att låta saltbilen stå kvar i garaget.

Det är känt sedan ett antal år tillbaka att vägsalt kan ge skador på betongbroar. Vägverket har därför inlett en stor studie, som skall omfatta ca 6 000 broar, för att närmare kartlägga skadornas karaktär och omfattning.

Vägverket har i sin ordinarie budget ökat insatserna för brounderhåll, men anser det ännu för tidigt att förutsäga omfattningen av de insatser som behövs i framtiden för brounderhåll. Pågående undersökningar måste först avvakta. Innan jag har ett bättre beslutsunderlag avser jag inte vidta några särskilda åtgärder.

Anf. 32 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Det är positivt så till vida att kommunikationsministern tycks vara medveten om de här problemen och olägenheterna och att man tydligen tagit fasta på generaldirektör Örtendahls larmrapport om att det gäller att se upp med förhållandena i fråga om våra broar. Men i stort sett hänvisar kommunikationsministern till pågående utredningar.

Jag vill nu bara starkt understryka att det gäller för kommunikationsdepar-

tementet att driva på frågans vidare handläggning och att vidta konkreta åtgärder.

Att saltet som halkbekämpningsmedel har skadeverkningar är ingen ny upptäckt, utan detta har tvärtom påpekats sedan flera år tillbaka i olika sammanhang. I otaliga artiklar i dagspress och tidskrifter har skadeverkningarna uppmärksammats, liksom i motioner på kommun- och riksplånet. I min hemkommun Landskrona tog jag upp frågan i en motion i kommunfullmäktige redan 1979, och jag följde upp frågan här i riksdagen tillsammans med min centerkollega Ulla Ekelund i motion 1981/82:790, vilken jag åberopat i min fråga.

Även internationellt har sådana här skador uppmärksammats. I Canada t. ex. togs frågan upp på allvar för något år sedan, enligt en uppgift som jag inhämtat från tekniska avdelningen vid Motormännens riksförbund. Svåra skadeverkningar har också i Canada konstaterats på såväl broar och vägar som fordon. Dessa iakttagelser stämmer väl överens med dem som generaldirektör Örtendahl slagit larm om och som jag refererat till i min fråga.

Medvetenheten om skadeverkningarna tycks således vara klar och allmän, och nu måste det väl äntligen vara tid, kommunikationsministern, att förhindra vidare kapitalförstörelse. Genom att målmedvetet satsa på alternativa halkbekämpningsmetoder borde den största delen av den saltning som nu sker kunna undvaras.

Det står helt klart, efter vad som har framkommit, att de skador som redan nu förorsakats av saltningen är av sådan art och omfattning att de kommer att medföra stora kostnader, vid sidan av kostnaderna för den kraftiga nedslitningen av vägnätet.

Jag förmodar att kommunikationsministern inte har någon undångömd kassakista, utan det blir väl att prioritera inom ordinarie budgetram. Därför vill jag ställa en följdfråga till kommunikationsministern: Kommer kommunikationsministern att prioritera det här påtalade underhållsbehovet, och i så fall på bekostnad av vad?

Anf. 33 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Sigvard Persson sade att han tog upp frågan redan år 1979. Nu ser jag att Otto Stadling är i plenisalen. Han är inte längre ledamot av riksdagen, men jag vet inte *hur* många år han motionerade i den här frågan. Jag kan emellertid försäkra Sigvard Persson, att hade Otto Stadling eller någon annan som kan det här, kommit med något alternativ till saltningen, skulle också saltningen vara borta den dag som i dag är. Det är inte så att det inte läggs ned arbete på att få bort saltningen. Alla är vi medvetna om dess negativa verkningar, men samtidigt är vi också på det klara med att saltningen av skäl som jag åberopade i mitt svar behövs i vissa situationer.

När det gäller den undersökning som vägverket gör och som omfattar 6 000 broar – hitintills har det undersökts 200 broar – rör det sig om broar av en äldre konstruktion. Man säger att de här broarna saknar en isolering som de nya broarna har och som hindrar just den skada som hittills har kunnat noteras vid undersökningen. Eftersom det återstår att undersöka en hel del

broar, är det ännu för tidigt att säga vad det hela kan leda till.

Beträffande prioriteringen vill jag säga att Sigvard Persson måste lugna sig tills propositionen presenterats. Det sker den 10 januari, och då skall Sigvard Persson, liksom alla andra, få veta hur vi prioriterar när det gäller väganslagen.

Anf. 34 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Med anledning av vad kommunikationsministern sade beträffande prioritering vill jag bara hänvisa till det frågesvar som jag fick här i kammaren den 29 april 1983. Kommunikationsministern sade då med hänvisning till driftanslaget 1984 att beslutet innebär att drift och underhåll av vägarna prioriteras framför anslagen till vägbyggande. Därför undrar jag om den prioriteringen fortfarande gäller. Här kommer man ju också in på en prioritering inom själva vägbyggandet, vilket också påtalades den 29 april. Jag kan ge ett litet tips när det gäller prioritering. Man bör inte bygga onödigt dyra vägar, utan i stället anslå mera medel till underhållet. Att detta är nödvändigt har framhållits bl. a. i en ledarartikel den 21 november i år i tidningen Statsanställd. Det är något av en larmrapport om hur eftersatt vägunderhållet är.

Med anledning av att saltet också har miljömässigt skadliga konsekvenser skulle jag vilja fråga kommunikationsministern: Har kommunikationsministern ambitionen att vid övervägandet av åtgärder från kommunikationsdepartementets sida även ta hänsyn till saltningens miljömässiga skadeverkningar?

Anf. 35 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag är tacksam, Sigvard Persson, för alla tips jag kan få när det gäller prioriteringar. Men jag är framför allt tacksam för tips på var penningresurserna finns – det vore jag oerhört tacksam för att få vetskap om.

Ambitionen när man nu undersöker vägsaltets negativa inverkan är självfallet att komma ifrån de negativa effekterna. Man undantar ingenting – rostangrepp, på vilket sätt saltet negativt kan påverka miljön, osv. Helt klart är att ambitionen är att försöka klara alla dessa negativa effekter.

Anf. 36 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Herr kommunikationsminister, det är mycket bra att ambitioner finns. Efter det svar som jag har fått i dag vill jag inte betvivla att medvetenheten och ambitionen tydligen finns. Men vad det nu gäller är att på allt sätt driva på så att pågående försöksverksamhet leder till en snabb utvärdering och att man inom befintliga ramar på kommunikationsdepartementets område när det gäller väghållning måste föra över mera medel från onödigt vägbyggande till underhåll.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 40

**Tisdagen den
6 december 1983**

*Om saltningen av
vägar vintertid*

9 § Svar på frågorna 1983/84:171 och 189 om översyn av straffen för misshandelsbrott

Anf. 37 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Med hänvisning till den motivering för påföljdsvalet som anförts i en nyligen meddelad dom om ansvar för kvinnomisshandel har Inga Lantz frågat mig om det behövs en översyn av tillämplig lagstiftning.

Kerstin Anér har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att det skall bli alldeles klart inom svensk rättsskipning att lagen inte tillåter en man att slå sin fru för att hon är mer intelligent än han.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

En gärning av den art som de båda frågorna tar sikte på är självfallet straffbar enligt svensk lagstiftning. Vad som kan vara föremål för diskussion är om omständigheter av aktuellt slag bör kunna åberopas som skäl när brottspåföljden bestäms i det särskilda fallet.

Allmänt sett gäller i detta hänseende att domstolarna, inom de ramar som dras upp av lagen och dess förarbeten, har en betydande frihet i frågor som rör påföljdsval och straffmätning i brottmål. Sådana frågor skall i princip avgöras utifrån en samlad bedömning av omständigheterna i det särskilda fallet. Någon annan ordning skulle knappast vara ändamålsenlig, eftersom det inte är möjligt att i lagstiftningen förutse alla de varierande situationer som uppkommer i praktiken.

Naturligtvis utbildar det sig en viss praxis i olika typer av brottmål. Detta utesluter inte att skilda uppfattningar ibland kan råda om en viss omständighet bör anses relevant för påföljdsbestämningen eller inte. Det är bl. a. mot denna bakgrund som man skall se det uppdrag som fängelsestraffkommittén (Ju 1979:04) f. n. har att pröva frågan om allmänna regler för påföljdsval och straffmätning. Kommittén väntas avlämna sitt förslag år 1985.

Utan att kommentera det enskilda fall som har gett anledning till frågorna vill jag alltså svara att en sådan översyn som frågeställarna efterlyser f. n. pågår.

Anf. 38 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

För en tid sedan dömdes en man i tingsrätten till fyra månaders fängelse för att ha misshandlat sin sammanboende. Svea hovrätt mildrade domen till skyddstillsyn och böter.

I domen sägs bl. a. att utredning i målet visar att kvinnan under årens lopp använt sin intellektuella överlägsenhet till att dominera och provocera mannen. Men i tingsrättens skrivningar finns det inte några bevis för detta påstående. Det sägs vidare att hans i målet aktuella övergrepp mot henne bör ses mot bakgrund av dessa förhållanden. Trots brottets art, som det sägs i domen, valde hovrätten att kraftigt mildra domen.

Hovrättens dom visar att lagstiftning och praxis fortfarande kan tolkas godtyckligt, beroende på graden av kunskaper och fördomar hos enskilda tjänstemän. Den misshandlade kvinnan är därför helt beroende av attityder-

na hos dem som utreder, åtalar och dömer i just hennes mål.

Man kan fråga sig: Är det förenligt med lagstiftarens vilja att intellektuell och verbal förmåga hos en kvinna i sig kan betraktas som en provokation, som ursäktar våld och berättigar till en mildare syn på kvinnomisshandel än på annan misshandel? Om det inte är så, vad tänker justitieministern i så fall göra för att ge samhällets garantier till kvinnor, och naturligtvis även till män, att kvinnan inte längre måste vara snäll, foglig och tyst för att få den misshandel hon utsatts för behandlad som sådan?

Jag har frågat justitieministern, mot bakgrund av det här aktuella fallet, om det behövs en översyn av lagstiftningen på det här området. Justitieministern svarar att det pågår en översyn. Det tycker jag är bra, även om det ju dröjer mycket länge innan det kommer att hända någonting i den här frågan.

Jag skulle vilja fråga justitieministern litet mera om vad han tycker om den här domen. Kan man försvara någonting sådant? Det står i svaret att domstolarna har en betydande frihet, men inte var det väl meningen att lagen skulle kunna tolkas på det här sättet.

Jag skulle vilja fråga litet mera rakt på sak: Vad tycker justitieministern om att man mildrade den här domen så markant som man gjorde?

Anf. 39 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Jag tackar också justitieministern för svaret.

Vad vi här diskuterar är inte en domstols rätt att fälla domar efter egen uppfattning. Vad vi talar om är det allmänna opinionsklimat som måste ligga bakom en lagtolkning och som vi alla, riksdag och regering, är med om att skapa och som bl. a. tar sig uttryck i de lagar vi stiftar.

Om nu en hovrätt anger som skäl för att mildra en dom för misshandel att offret brukat provocera förövaren med sin intellektuella överlägsenhet, så är det också en opinionsyttring och en som inte kan undgå att få konsekvenser, om den får stå oemotsagd.

Jag utgår från att den utredning som justitieministern talar om får lov att ta ställning till just sådana frågor, och jag lägger naturligtvis inget skjul på i vilken riktning jag hoppas att ställningstagandet skall gå.

Jag vill påpeka att vi har en jämställdhetslag här i landet, och enligt den skall könen vara jämlika. Jag vill också påminna om en annan dom som fälldes för någon tid sedan av samma hovrätt. Den gången gällde det ett straff för en man som flera gånger misshandlat och våldtagit sin fru. Straffet minskades då med hälften. Motiveringen den gången var att hon inte hade gjort motstånd. Hon hade inte heller sökt läkarhjälp, utan hade försökt bearbeta sina problem med vänners och arbetskamraters hjälp.

Om man drar slutsatserna av detta, herr talman, kommer man bl. a. fram till följande: Om en man dagligen hånar sin hustru för att *hon* är dummare än han, och hon svarar med att lägga gift i hans ärtsoppa, då har hon inte gjort sig förtjänt av mer än några dagsböter. Om mannen inte klagat när han äter soppan, utan först något senare går till vänner och klagat över att det gör ont i magen, då är han medskyldig till förgiftningen, och kvinnans straff minskas i motsvarande mån. Jag är fullständigt övertygad om att ingen i denna

Tisdagen den
6 december 1983

*Om översyn av
straffen för miss-
handelsbrott*

kammare och inte justitieministern heller anser att detta var avsikten med brottsbalkens regler i sådana här fall.

Hovrätten tycks tolka lagen så, att om kvinnan är aggressiv och intelligent, så får man slå henne för *det*. Är hon timid och tyst, får man våldta henne och slå henne för *det*. Kan justitieministern själv vara nöjd med att lagen tolkas på det sättet?

Anf. 40 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Med anledning av Inga Lantz och Kerstin Anérs inlägg vill jag göra följande två tillägg till mitt svar.

För det första vill jag understryka att kvinnomisshandel är ett av de kriminalpolitiska problem som det finns anledning att se särskilt allvarligt på. Åtgärder för att motverka misshandel av kvinnor och ge hjälp och stöd åt kvinnor som utsatts för sådan misshandel är därför av stor vikt. En arbetsgrupp inom regeringskansliet har kartlagt behovet av särskilda insatser, och resultatet har som bekant redovisats i en promemoria, Kvinnomisshandel. Den bereds nu i regeringskansliet. Det handlar emellertid här om åtgärder på ett stort antal områden, och rättsväsendets område är bara ett av dem.

För det andra vill jag säga att Inga Lantz och Kerstin Anér inte gör det särskilt lätt för mig med sina tillägsfrågor. Det är ju så att här i kammaren skall vi inte diskutera enskilda domstolsutslag. Det är alldeles särskilt känsligt för mig som justitieminister att ge mig in på något sådant. Men låt mig ändå säga så här mycket: Jag vill tillstå att de uppgifter om domsmotiveringen i det aktuella fallet som jag tog del av redan via massmedia gjorde mig mycket förvånad. Självfallet kan aldrig intellektuell överlägsenhet ursäktas misshandel.

Anf. 41 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Det var ett uttalande av justitieministern som jag verkligen får tacka för.

Jag understryker återigen att det inte hjälper så mycket i fråga om den enskilda domen – den kan vi självfallet inte diskutera här, men däremot de motiveringar som ligger bakom. Trots allt är det så att den väsentliga fråga som står kvar efter hovrättens dom är denna: Hur skall kvinnor i fortsättningen våga och orka göra en anmälan för misshandel, när de vet att det kan läggas dem till last att de är mer intelligenta än sina män? Främjar detta rättssäkerheten? Eller är det män som är dummare än sina fruar som hovrätten ömmar för och som nu har fått ett starkare rättsskydd? Jag är glad att höra att i varje fall justitieministern inte vill dra den sortens slutsatser av det rättsfall som här har nämnts.

Anf. 42 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag vill också tacka justitieministern för det sista klarläggandet. Vad som sägs i en sådan här debatt är ju faktiskt betydelsefullt för eventuella påföljande domar. Jag är därför glad för det klarläggande vi fick.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
6 december 1983

Anf. 43 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Med anledning av att stiftelseutredningens arbete upphört med utgången av september månad 1983 har Per-Olof Strindberg ställt följande tre frågor till mig:

1. Vad är det som föranlett regeringen att lägga ned stiftelseutredningen?
2. På vilket sätt kommer regeringen nu att tillmötesgå riksdagens begäran om en översyn av lagstiftningen om stiftelser?
3. När kan något förslag till ny lagstiftning om stiftelser beräknas bli förelagt riksdagen?

Stiftelseutredningen tillsattes våren 1975 med uppdrag att se över lagstiftningen om stiftelser. Den 30 juni 1983 beslutade regeringen att utredningens arbete skulle upphöra med utgången av september månad 1983. Anledningen till detta beslut var att regeringen inte ansåg sig kunna vänta längre på att utredningen skulle lämna något förslag. Utredningen färdigställde aldrig något betänkande utan överlämnade bara ett antal arbetspromemorior.

Inom justitiedepartementet arbetas det nu med en departementspromemoria om stiftelser. Det är ännu för tidigt att uttala sig om när det är möjligt att förelägga riksdagen ett förslag till ny lagstiftning.

Anf. 44 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

För ungefär tio år sedan fördes det en mycket intensiv debatt om stiftelsernas verksamhet här i landet. Bakgrunden var närmast den utredning som pågick angående det Wenner-Grenska samfundet och dess verksamhet. Men det var inget nytt med den diskussionen. Det hade under en följd av år tidigare väckts motioner om en översyn av stiftelsernas verksamhet.

Herr talman! Det var en enhällig riksdag som 1973 tillstyrkte tillsättandet av denna utredning. Det tog tid innan den tillsattes – den tillsattes alltså 1975 – och direktiven var mycket omfattande. Det var helt enkelt så att det saknades en civilrättslig reglering av stiftelsernas verksamhet – och det gör det fortfarande.

I kommittéberättelsen för 1976 kunde jag konstatera att utredningen beräknade att dess arbete skulle pågå under hela det året – och så skedde förvisso. Arbetet pågick, i varje fall enligt kommittén, ända till i höstas, då regeringen i september tydligen erhöll denna arbetspromemoria från utredningen. Om en utredning arbetar under en lång följd av år utan att den får fram något som helst resultat har jag utan tvivel förståelse för att regeringen börjar överväga vad den skall göra åt denna utredning. Men jag konstaterar att det i promemorian, som överlämnades av utredningens ordförande Leif Ekberg, sägs:

”Arbetet inom utredningen har under våren 1983 bedrivits med sikte på att ett betänkande med förslag till stiftelselag skulle kunna avlämnas under första kvartalet 1984.”

Om översyn av lagstiftningen om stiftelser

Tisdagen den
6 december 1983

*Om översyn av lag-
stiftningen om stif-
telser*

Detta tyder ändå på att man, efter åtta års arbete, här hade en möjlighet att få fram ett utredningsförslag. Det hade kanske – med hänsyn till de stora utredningskostnaderna – varit motiverat att vänta på det förslaget.

Leif Ekberg skriver vidare:

”Utredningens arbete har visat att nuvarande stiftelselagstiftning i många avseenden är otillfredsställande. — — — Frånvaron av en heltäckande civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet framstår också som en brist. — — — Utredningen anser det därför angeläget att arbetet med tillskapandet av en stiftelselag får fortsätta.”

Denna utredning har naturligtvis kostat mycket pengar. Den hade tydligen kommit så långt i sitt arbete att vi hade kunnat förvänta oss ett utredningsbetänkande. Därför tycker jag att det är märkligt att regeringen på detta vis har lagt ned utredningen.

Dessutom är det, herr talman, principiellt litet betänkligt att regeringen efter ett antal år – utan att egentligen vidta några åtgärder med anledning av utredningens arbete – lägger ned en utredning som riksdagen enhälligt har beslutat om och som har haft parlamentariskt inslag.

Jag vill fråga justitieministern: Kunde det inte ha varit skäl i att vänta på det utredningsresultat som låg så nära i tiden? Hur skall man nu åstadkomma det parlamentariska inslag som tidigare fanns i utredningen? Hädanefter blir tydligen frågan om lagstiftning om stiftelser helt och hållet en inomdepartemental angelägenhet. Det tycker jag är beklagligt.

Anf. 45 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Till en början vill jag säga att herr Strindberg kanske ger en något ljus bild av förhållandet när han säger att utredningsarbetet skulle ha kunnat vara färdigt i början av 1984. De överlämnade promemoriorna visade att så inte kunde ha blivit fallet.

Det material som är överlämnat visar på ganska klara brister i den lagstiftning som vi i dag har om stiftelser. Bristerna gäller framför allt det allmännas möjligheter till insyn i och kontroll över stiftelseväsendet. Detta är sagt med beaktande av den gynnade ställning som åtskilliga stiftelser har i skattehänseende.

Beredningsarbetet i departementet har redan lett till vissa hypoteser om tänkbara åtgärder på lagstiftningsområdet. Jag kan ange dem i fyra punkter.

För det första: I dag är en stiftelse undantagen från länsstyrelsens tillsyn om stiftaren förordnar om det. Den ordningen kan i vart fall förefalla tveksam.

För det andra: I dag är en stiftelse under länsstyrelsens tillsyn skyldig att föra räkenskaper över stiftelsens tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter. Bokföringslagen bör göras tillämplig på stiftelser utan tillsyn.

För det tredje: I dag finns ingen obligatorisk skyldighet för stiftelser under tillsyn att ha revisor. Regler om det bör övervägas.

För det fjärde: I dag finns inga för stiftelser bindande föreskrifter och stadgar. Det bör övervägas regler som kräver att en stiftelse under tillsyn skall ha stadgar och att de i vissa avseenden skall ha ett innehåll som

överensstämmer med lagstiftarens krav.

När vi har arbetat vidare med denna promemoria och närmare övervägt lagstiftningsförslag är jag beredd att också överväga om någon form av parlamentariskt inslag i det fortsatta utredningsarbetet skall åstadkommas.

Anf. 46 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för det kompletterande svaret på min fråga.

Som parlamentariker har man helt naturligt förståelse för att parlamentariker vill ha ett visst inflytande på utredningsarbetet, så jag är glad över att vi kanske kan få ett parlamentariskt inslag. Jag har ingen möjlighet att bedöma vem som har rätt, men såväl ordföranden som sekreteraren anser tydligen, i varje fall i sin promemoria, att underlaget är sådant att de våren 1984 skulle kunna presentera ett förslag. Jag hör nu att justitieministern och justitiedepartementet gör en annan bedömning. Det ligger alltså utanför mina möjligheter att avgöra vem som har rätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

**11 § Svar på interpellation 1983/84:42 (delvis) om ökat skydd för enskilda personers integritet, såvitt avser kollektiv anslutning till politiskt parti och utträde ur en facklig organisation
Meddelande om svar på interpellationen i övrigt**

Anf. 47 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! I en interpellation till min företrädare har Gunnar Hökmark ställt en rad frågor som rör förhållandet mellan enskilda och olika kollektiv i samhället. I enlighet med den arbetsfördelning som gäller inom regeringen ankommer det på mig att svara på två av frågorna.

De övriga frågorna kommer att besvaras av arbetsmarknadsministern resp. bostadsministern. Meningen var att ett svar skulle lämnas i går, men det fick skjutas upp på grund av att interpellanten var bortrest. Enligt överenskommelse mellan interpellanten, arbetsmarknadsministern och bostadsministern kommer svaren att lämnas den 9 resp. den 12 december.

De frågor jag skall besvara är

om jag är beredd att föreslå lagstiftning som förbjuder kollektiv anslutning till ett politiskt parti.

om jag är beredd att vidta åtgärder som gör det i praktiken möjligt för varje löntagare att utträda ur en facklig organisation.

Vid en frågedebatt här i riksdagen i våras redovisade min företrädare regeringens uppfattning i frågan om lagstiftning mot kollektivanslutning. Regeringen har samma uppfattning i dag.

Jag upprepar alltså att den föreningsfrihet som vi har här i landet och som är skyddad i grundlagen innebär att det står var och en fritt att organisera sig politiskt. Ingen kan tvingas att vara medlem i ett parti.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

Om ökat skydd för enskilda personers integritet, såvitt avser kollektiv anslutning till politiskt parti och utträde ur en facklig organisation, samt meddelande om interpellations-svar

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

De fackliga organisationerna måste få besluta om sina egna angelägenheter. Varje politiskt parti måste självt få bestämma om formerna för medlemskap i partiet.

Mitt svar på Gunnar Hökmarks fråga, om jag är beredd att föreslå lagstiftning som förbjuder kollektivanslutning, är alltså nej.

Jag övergår nu till frågan om rätt att utträda ur fackliga organisationer.

För några veckor sedan svarade min företrädare på en liknande fråga. Regeringen har inte ändrat uppfattning sedan dess.

Fackförbund är en typ av ideella föreningar. Sådana föreningars verksamhet är inte lagreglerad. Frågan om lagstiftning om ideella föreningar har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen. Förslag om lagstiftning har då avslagits med hänvisning till att det inte finns behov av någon lagreglering på området.

Rätten att gå ut ur en förening är i första hand beroende av vad medlemmarna själva har bestämt, dvs. av vad som står i föreningens stadgar. Om en medlem vägras utträde med stöd av en stadgebestämmelse, kan han väcka talan vid domstol. Finner domstolen att bestämmelsen är oskäligen, kan denna jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen.

Mot bakgrund av riksdagens ställningstagande och med hänsyn till möjligheterna att få saken prövad av domstol avser jag inte att vidta någon åtgärd i frågan.

Anf. 48 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Först vill jag be att få tacka justitieministern för svaret på två av de frågor som återfanns i min interpellation gällande förhållandet mellan den enskilde och olika kollektiv i samhället. Frågorna i interpellationen ställdes för att ge justitieministern tillfälle att svara på om han avser att vidta åtgärder för att stärka enskilda människors integritet inom det svenska samhällslivets olika områden.

Jag ställde därför frågor som berör den enskildes integritet vad gäller inflytandet i arbetslivet, vad gäller den enskildes insyn och inflytande i olika intresseorganisationer, den enskildes rätt att själv förhandla med hyresvärd, den enskildes rätt att avgöra politiskt medlemskap, den enskildes rätt att – om han eller hon så vill – stå utanför facklig organisation, den enskildes rätt att bestämma om man skall betala pengar till hyresgästorganisationen och den enskildes rätt att utträda ur en facklig organisation.

Herr talman! Mina frågor handlade inte i första hand om bostadspolitik, arbetsmarknadspolitik eller något annat sakpolitiskt område. I stället gällde de hur man skall kunna stärka den enskildes integritet i en tid då olika kollektiv gör sig breda på de enskilda människornas bekostnad.

Samtliga frågor ställdes till justitieministern, eftersom jag hade den – kanske naiva – förhoppningen att ett lands justitieminister har ett särskilt intresse av att värna enskilda människors rättssäkerhet och integritet. Så var inte fallet – snarare tvärtom. Det sätt på vilket mina frågor har fördelats är i sig ett svar. Socialdemokratin och regeringen ser ingen konflikt mellan kollektivens intressen och individens rätt och har inget särskilt intresse av att

slå vakt om enskilda människors rätt och integritet. Svaren på mina frågor fördelas därför till de ministrar som har myndighetsansvar i de frågor som interpellationen berör. Svaren avlämnas mer som ett försvar för olika myndigheters underlåtenhet att agera och som ett försvar för kollektivens rätt att inom dessa områden göra intrång i människors integritet.

På det här viset, herr talman, klargör regeringen med all önskvärd tydlighet att den inte har någon politik för att hävda enskilda människors integritet, att den inte har något intresse av att värna de enskilda människornas rätt, att den helt enkelt är oförmögen att se något problem i de ständiga övergreppen mot enskildas integritet. Det får i stället bli som det blir inom olika sakpolitiska områden. Människornas integritet och rätt blir restposten, när socialdemokratin i samråd med myndigheter och organisationer lagt fast politiken.

Så målar socialdemokratin själv fram bilden av sig som ett myndighetsparti, alltid berett att försvara organisationers rätt gentemot de enskilda, ett parti för organisationer, inte för enskilda människor. För socialdemokratin består politiken enbart av olika sakpolitiska ämnesområden. Mindre viktigt är relationen mellan stat och individ och respekten för de enskilda människorna.

Justitieministerns svar på de två frågor han trots allt besvarat är heller inget annat än ett försvar av organisationernas rätt och frihet. Där finns egentligen inte ett enda ord om enskilda människors rätt och frihet. Justitieministern ser sig uppenbarligen som en minister för lagarna, inte för rättssäkerheten.

Herr talman! Alldeles nyss sade jag att människornas integritet och rätt blir en restpost i regeringens politik. Med tanke på justitieministerns svar är jag faktiskt osäker på om ordet restpost inte överdriver socialdemokratins respekt för människors integritet.

Justitieministern säger: "De fackliga organisationerna måste få besluta om sina egna angelägenheter. Varje politiskt parti måste självt få bestämma om formerna för medlemskap i partiet."

Vad Sten Wickbom därmed säger är i klartext följande: Om olika organisationer vill ansluta medborgare i en klump, ta ut en extra medlemsavgift av dem, kräva insyn i valhemligheten för att en person genom en aktiv handling skall slippa registreras som medlem och slippa betala pengar till ett annat parti, ja, då är det mig likgiltigt. För mig går nämligen de stora organisationernas rätt före den enskildes rätt.

Detta är vad justitieministern egentligen säger i sitt svar. Organisationernas rätt har sin försvarare i justitieministern. Individerna däremot saknar talesman i regeringen.

Jag vet inte hur länge justitieministern har varit medlem i socialdemokratin – han kanske blev kollektivansluten – men han har snabbt vuxit in i rollen som försvarsadvokat för den människosyn som bygger på att människor klumpas ihop: en klump löntagare, en klump hyresgäster, en klump fackföreningsmedlemmar, en klump socialdemokrater. Det är i klump man ges rättigheter. Individerna är justitieministern inte beredd att ens ge rätten att själva, och endast själva, ansluta sig till politiskt parti.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
uttråde ur en fack-
lig organisation*

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

Detta väcker en intressant fråga. Hur långt kan en facklig organisation gå under socialdemokratisk regering? Kan den kanske t. o. m. kräva medlemskap i socialdemokratin för att den enskilde över huvud taget skall accepteras som medlem?

Anta att en facklig organisation beslutar sig för att kollektivansluta sina medlemmar till socialdemokratin. Detta är enligt justitieministerns syn deras ensak. Anta att man bestämmer sig för att det inte ens skall finnas reservationsrätt. Detta är enligt justitieministerns syn deras ensak. Anta att man lägger på 100 kr. extra i månaden som medlemsavgift till socialdemokratin. Detta är enligt justitieministerns syn deras ensak. Anta att ingen medlem ges lov till utträde. Detta är enligt den senare delen av justitieministerns svar deras ensak.

Jag skulle vilja fråga justitieministern: Anser verkligen justitieministern att detta är en organisations sak att själv avgöra? Anser justitieministern att det i ett fall som det jag nämnde saknas anledning för regering och riksdag att ingripa med lagstiftning för att värna enskilda människors rätt?

Frågan är desto mer viktig som medlemskap i facklig organisation på många arbetsplatser blivit en förutsättning för att få arbete. Detta senare har jag också tagit upp i min interpellation, men den frågan har blivit hänskjuten till arbetsmarknadsministern, förmodligen på grund av att individens rätt ansågs mindre viktig än avtalsorganisationernas.

Herr talman! Justitieministern avvisar tanken på lagstiftning mot kollektivanslutning med hänvisning till att detta är organisationernas sak. I ärlighetens namn bör han då svara på frågan: Var går gränsen mellan organisationernas rätt och individens rätt? Om en organisation gör på det viset som i mitt exempel, anser justitieministern att det då fortfarande saknas anledning att ingripa?

Herr talman! Justitieministern hänvisar i sitt svar i vad gäller utträde ur en facklig organisation till att en medlem kan gå till domstol. Detta är uppenbarligen socialdemokratisk frihetspolitik. den enskilde får lov att processa!

Anser justitieministern verkligen att det är att värna enskilda människors intressen att hänvisa till att den enskilde individen kan processa mot den stora organisationen?

Anser justitieministern att den enskilde har likvärdiga villkor i en rättslig process mot en stor organisation, så likvärdiga villkor att det inte behövs någon lagstiftning för att stödja den enskildes rätt?

Justitieministern säger följande om stadgebestämmelser som reglerar utträde: "Finner domstolen att bestämmelsen är oskälig. kan denna jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen."

Nu är det så att högsta domstolen har riktat kritik mot LO:s stadgar på detta område. "De är ägnade att inge allvarliga betänkligheter ur rättssäkerhetssynpunkt". uttalar HD.

Mot bakgrund av justitieministerns svar och HD:s uttalande vill jag sluta med följande fråga: Anser justitieministern att det som av landets högsta

domstol anses vara betänkligt ur rättssäkerhetssynpunkt skall passera utan åtgärd från regering och riksdag?

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

Anf. 49 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Båda de frågor som Gunnar Hökmark i dag får svar på har jag tidigare här i kammaren diskuterat med den förre justitieministern.

Den direkta bakgrunden till min fråga i våras om kollektivanslutningen var att en folktopartistisk pappersarbetare i Klippan hade uteslutits ur det socialdemokratiska partiet. Det låter egendomligt men det är faktiskt sant. Den folktopartistiske pappersarbetaren hade nämligen tidigare, utan att ha blivit tillfrågad, mot sin vilja och sin övertygelse, anslutits till det socialdemokratiska partiet. Att först bli ansluten till ett parti utan att bli tillfrågad och sedan bli utesluten utan att bli tillfrågad – ja, så hanterar justitieministerns parti enskilda människor år 1983.

Det som hände i Klippan visar, tycker jag, i blyxtbelysning hur orättfärdigt det nuvarande systemet är. Trots att riksdagen åtta gånger har uttalat sig mot kollektivanslutningen fortsätter socialdemokraterna att skriva in hundratusentals människor som partimedlemmar utan att fråga dem om de vill bli socialdemokrater. Faktum är ju, herr justitieminister, att av det socialdemokratiska partiets drygt 1,2 miljoner medlemmar är 750 000 – över 60 % – kollektivt anslutna. Justitieministern själv tillhör alltså den lyckliga minoritet inom det socialdemokratiska partiet som själv av egen fri vilja har gått in som medlem.

Vetenskapliga undersökningar har visat att en tredjedel av de 750 000 – en kvarts miljon människor – är kollektivt anslutna till socialdemokraterna utan att vara socialdemokrater. Hundratusentals människor som på valdagen avstår från att rösta eller lägger sin röst på ett annat parti än det socialdemokratiska är medlemmar i det socialdemokratiska partiet.

Det står helt klart, herr talman, att kollektivanslutningen är en grov kränkning av den enskildes rättigheter. Jag vill därför fråga den nye justitieministern, och jag hoppas att han svarar: Vad är det för fel på principen att varje människa själv skall bestämma om han eller hon vill tillhöra ett politiskt parti och i så fall vilket? Vad är det för fel på den principen, herr justitieminister?

Tänk, herr justitieminister, om justitieministern själv för en tid sedan fått besked om att han blivit kollektivansluten till folktopartiet eller centerpartiet eller moderata samlingspartiet! Jag tror att justitieministern då hade sagt ungefär så här: Det är ingen annan än jag själv som skall bestämma vilket politiskt parti jag skall tillhöra. Och självfallet är det så. En folktopartistisk pappersarbetare i Klippan och en socialdemokratisk justitieminister skall självfallet ha samma rätt att slippa bli infösta i ett parti som de ogillar.

Jag ställde en rak och enkel fråga till den förre justitieministern i våras, och jag vill ställa samma fråga till den nuvarande justitieministern. Jag hoppas att han kan ge mig ett lika rakt och klart svar som den föregående justitieministern gav. Frågan lyder: Stöter det inte justitieministerns rättskänsla att hundratusentals människor är medlemmar i och betalar pengar till ett parti

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

vars politik de ogillar? Jag vill också fråga justitieministern: Stöter det inte justitieministerns rättskänsla att det förekommer trakasserier mot medlemmar som reserverar sig mot beslut om anslutning till det socialdemokratiska partiet?

För några veckor sedan frågade jag justitieministerns företrädare om han avsåg att ta initiativ till åtgärder som tryggar enskilda människors rätt att lämna fackliga organisationer. Bakgrunden till den frågan var att fabriksarbetare Kenneth Ejnarsson i Stockholm i våras ville lämna sin fackliga organisation, Fabriks avdelning 7 i Stockholm. Han motiverade sitt beslut med att han inte ville vara med i en – som han sade – "socialistisk fackförening".

När han med den motiveringen begärde utträde inträffade det ur rättssäkerhetssynvinkel djupt stötande och nästan otroliga att facket vägrade Ejnarsson utträde. Fabriks tvingade Ejnarsson kvar som medlem mot hans vilja.

Själv sade Ejnarsson i ett tidningsuttalande: "Inte trodde jag att fackföreningsrörelsen fungerade på det här sättet. Visserligen är jag fabriksarbetare men samtidigt är jag emot t. ex. löntagarfonder."

Känner inte den nuvarande justitieministern det minsta obehag över att enskilda människor hanteras på det här sättet? Vilket råd vill den nye justitieministern ge dem som på grund av övertygelse vill lämna en organisation men inte får det?

Herr talman! Jag är övertygad om att många, många människor med stort intresse kommer att ta del av de svar som justitieministern kommer att ge på mina direkta frågor. Det handlar ju om enskilda människors fri- och rättigheter. Tyvärr verkar det inte av justitieministerns nyss upplästa skrivna svar som om han är riktigt medveten om det. Men jag hoppas att hans svar på mina följdfrågor kan ge större klarhet. Detta är, herr talman, en interpellationsdebatt; justitieministern har gott om tid att svara på mina frågor.

Anf. 50 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Till Gunnar Hökmark vill jag till en början bara säga att jag självfallet har en särskild uppgift att söka värna om den enskildes integritet. Men Gunnar Hökmark får samtidigt respektera att det inom regeringskollektivet föreligger en arbetsfördelning som ligger till grund för den uppdelning av svaren på Gunnar Hökmarks frågor som jag redovisade i mitt meddelande.

Både Gunnar Hökmark och Jörgen Ullenberg fortsätter nu en debatt som fördes i kammaren i förra veckan och som ledde till avslag på då föreliggande motionsyrkanden. Jag har inte för avsikt att förlänga den debatten här i dag. Jag skall bara göra några tillägg och lämna ett par upplysningar.

Först till frågan om den kvantitativa omfattningen av den här företeelsen. Det är en allmän missuppfattning att fackföreningarna i allmänhet har beslutat om kollektivanslutning. Så är inte fallet. Två tredjedelar av föreningarna har inte fattat sådant beslut.

Det pågår inom det socialdemokratiska partiet en diskussion om formerna

för samarbetet mellan fackföreningsrörelsen och partiet. Bl. a. har man i Kalmar startat en försöksverksamhet med ändrade anslutningsformer. Den socialdemokratiska partikongressen beslöt förra året enhälligt att den här försöksverksamheten skall fortsätta ännu en kongressperiod. Frågan övervägs alltså fortlöpande inom partiet inför nästa partikongress. Också inom fackföreningsrörelsen pågår en diskussion om stadgarna, i synnerhet om de delar av stadgarna som reglerar frågor om rätt till utträde ur den fackliga organisationen. De här diskussionerna kommer regeringen att följa och lägga till grund för övervägandena om lagstiftning.

Anf. 51 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Vad gäller fördelningen av interpellationens olika frågor invände jag i och för sig inte mot den. Det är ju regeringens sak att göra den fördelningen. Däremot noterar jag justitieministerns syn på skyddet av enskilda människors integritet. Han anser att det mera rör sig om sakfrågor inom olika områden än om en samlad politik för att värna enskilda människors integritet. Jag uppskattar det justitieministern alldeles nyss sade, att han självfallet ser det som sin uppgift att värna enskilda människors integritet.

Justitieministern har här försvarat kollektivanslutningen, försvarat att enskilda människor tvingas mot sin vilja att vara medlem i en organisation. Jag skulle vilja ställa en mycket direkt fråga med anledning av denna hans deklaration: Avser justitieministern att lägga fram förslag eller medverka till någon åtgärd som stärker enskilda människors integritet? Justitieministern säger att han ser det som sin uppgift att värna om enskilda människors integritet och rättssäkerhet, men han nämner här i kammaren inte något enda område där han vill lägga fram förslag som stärker den enskildes integritet. Det måste uppenbarligen innebära att han i dag inte ser någon som helst konflikt mellan stat och individ, organisation och individ. Allting är till det bästa när det gäller de enskilda människornas integritet.

Det är litet lustigt när justitieministern talar om att det är en allmän missuppfattning att våra fackliga organisationer rent generellt ansluter sina medlemmar kollektivt till socialdemokratin. Jag vet inte om justitieministern haft den missuppfattningen själv, jag har den inte. Däremot har jag konstaterat, liksom Jörgen Ullenhag, att ungefär 750 000 medlemmar faktiskt är kollektivanslutna. Det är bara två tredjedelar som inte är det. Det är en mycket underlig uppfattning, justitieministern.

Två tredjedelar av svenska folket kör inte för fort. Två tredjedelar av svenska män misshandlar inte sin hustru. Två tredjedelar av svenska folket skattefuskar inte. Man skulle kunna räkna upp fler exempel och därav dra slutsatsen att det inte behövs någon lagstiftning. Det kanske är så att två tredjedelar av de fackliga organisationernas medlemmar inte är kollektivanslutna. Men, herr justitieminister, en tredjedel är det. Det är 750 000 enskilda människor som utan att bli tillfrågade och utan att göra avkall på sin valhemlighet inte kan utträda ur socialdemokratin. Det är skändligt. Det är tråkigt att Sveriges justitieminister här i dag står och försvarar organisatio-

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

nernas rätt att göra detta övervåld på enskilda människors integritet.

Vad är det för sätt att försvara den enskildes integritet när justitieministern säger: Man kan ju processa? En intressant frihetsdebatt tog fart inom socialdemokratin i våras. Är detta vad den debatten mynnar ut i – friheten att processa när man själv vill bestämma vilken organisation man skall vara med i? Jag skulle gärna vilja ha svar på denna mycket direkta fråga. Är resultatet av den frihetsdebatt som Ingvar Carlsson drog i gång, att Sveriges justitieminister nu generöst säger sig erbjuda svenska folket möjligheten att processa, om man inte vill vara med i en organisation? Finns det inte rimligare sätt för ett lands justitieminister att värna enskilda människors integritet?

Jag skulle vilja återkomma till en fråga som jag tog upp förut. Högsta domstolen anser att de stadgar som LO i dag har i vad de reglerar utträde ur en facklig organisation inger betänkligheter ur rättssäkerhetssynpunkt. Anser inte justitieministern att det som landets högsta domstol säger måste ha några konsekvenser för vad landets regering och riksdag bör lagstifta om?

Vad justitieministern har uppvisat här är ingen vilja att värna enskilda människors integritet, fundamentala krav på frihet och rättssäkerhet. Vad han i stället har manifesterat är ett hängivet försvar för organisationernas rätt gentemot de enskilda människorna. Det är partiet för organisationerna som har talat genom sin justitieminister.

Ytterst är detta en låt-gå-politik, eftersom man låter organisationerna göra vad de vill utan att man någon gång funderar på om det finns vissa intressen och rättigheter som de enskilda medborgarna har rätt att ställa krav på.

I den här diskussionen – som jag kan försäkra justitieministern kommer att fortsätta, oavsett hur många gånger socialdemokratin än låter bli att följa riksdagens rekommendationer – värnar ni socialdemokrater de stora organisationerna som har de många juristerna och som utan vidare kan processa. Vi moderater värnar tillsammans med centerpartister och folkpartister de enskilda människornas rätt att själva avgöra om de skall vara med i socialdemokratin och deras rätt att utträda ur en facklig organisation.

Jag vill sluta med att fråga justitieministern: Finns det egentligen någonting mer naturligt och fundamentalt än att en människa själv avgör om han eller hon skall vara med i ett politiskt parti? Finns det någonting som är mer riktigt?

Anf. 52 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Det är mycket tröst att behöva konstatera att den ene socialistiske justitieministern efter den andre står upp här i kammaren och inte ens med ett ord beklagar de övergrepp mot enskilda individer som kollektivanslutningen innebär. Det tycks inte heller alls störa justitieministern att enskilda individer inte har ovillkorlig rätt att lämna facklig organisation. Jag hade hoppats att den nye justitieministern skulle ha åtminstone något nytt att säga och att han skulle visa åtminstone någon känslighet för enskilda människors svåra situation.

Men jag blir tyvärr mycket besviken över justitieministerns agerande. Justitieministern går i sin företrädares fotspår och försvarar lydigt den gamla

socialdemokratiska politiken.

Jag har full förståelse för att justitieministern, som är ny här i kammaren, inte kan hålla isär alla oss som har varit med ett tag och ge oss rätt namn, men jag kan inte förstå att justitieministern inte försöker svara på en enda av de frågor som jag ställde utan i stället föredrog att läsa upp ett färdigskrivet anförande med svar på frågor som inte har ställts.

Jag vill upprepa en av de fyra raka, konkreta frågor som jag ställde. Jag fick faktiskt svar på den frågan av justitieministerns företrädare. Jag vill upprepa den frågan en gång till – kanske kan vi få svar på en enda fråga av alla dem som vi har ställt.

Stöter det inte justitieministerns rättskänsla att hundratusentals människor är medlemmar i och betalar pengar till ett parti vars politik de ogillar? Stöter detta inte alls justitieministerns rättskänsla?

Anf. 53 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Jag finns här i kammaren därför att jag var intresserad av Gunnar Hökmarks interpellation till justitieministern om kollektivanslutningen. Eftersom frågan var uppe till behandling den 30 november, väntade jag mig några nya infallsvinklar. Men jag konstaterar, herr talman, att några sådana inte förekommer.

Den här frågan har diskuterats många gånger. Kollektivanslutningen infördes 1902, och skälet till att man då valde den formen var att det krävdes starka krafter mot högern. Jag konstaterar att Hökmark hela tiden ställer organisationerna mot medlemmarna. Jag vill bara säga att det skulle vara en katastrof för de många människorna om moderaternas försök till försvagning av organisationerna skulle lyckas. Jag uppfattar den här debatten och den här frågan som ett led i moderatungdomens kamp mot fackföreningsrörelsen och naturligtvis också mot arbetarrörelsen. De här angreppen börjar bli väldigt vanliga. Det är egentligen en överloppsgärning att ha större debatter. Det är bara att konstatera att moderaterna anser sig betjänta av de ständiga angreppen.

Anf. 54 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall givetvis inte förlänga debatten. Det var av justitieministern jag hade velat ha någon typ av svar på mina frågor.

Det var frågor som gällde om inte högsta domstolens uttalande hade någon betydelse för vad justitieministern anser bör leda till regeringens och riksdagens medverkan till lagstiftning. Det var frågor som gällde var gränsen går mellan organisationernas rätt och de enskilda människornas rätt. Det var frågor som gällde om justitieministern menar att det är det riktiga utloppet för socialdemokratins frihetsdebatt att man till dem som vill utträda ur den fackliga organisationen ger rådet: Processa! Det var frågor som gällde om det är att ta hänsyn till valhemligheten att tvinga människor att uppe politisk hemmahörighet för att inte bli medlemmar i en politisk organisation. Det var en hel del frågor som just rör kollektivanslutningen och enskilda människors integritet.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

Det var ytterligare en fråga, och den gällde om justitieministern avser att medverka till något förslag eller någon åtgärd som stärker de enskilda människornas integritet. Att han medverkar till att stärka de fackliga organisationernas rätt att kollektivansluta medlemmar genom att bibehålla ett institut som är från 1902 – som vi alldeles nyss hörde – det är vi medvetna om, men finns det någon åtgärd som justitieministern avser att vidta för att stärka de enskilda människornas integritet?

Det sades av den föregående talaren att det var samma argument mot kollektivanslutningen som alltid. Ja, det är sant. Det är samma argument: att det är skändligt, att det är felaktigt och att det är övervåld mot enskilda människor att kollektivansluta dem. Det intressanta med den här debatten är att inte ens de vanliga svaren kom från justitieministern. Inte ens det svar som alltid brukar komma, att det finns ett naturligt samband mellan fackföreningsrörelsen och socialdemokratin, kom. Jag vill till föregående talare säga att vi moderater inte är ute efter att försvaga fackliga organisationer. Vi är däremot ute efter att förstärka enskilda människors rätt. Det är ett tecken på socialdemokratins svaghet att man för att kunna ha över en miljon medlemmar måste se till att kollektivansluta mer än två tredjedelar av dem. Se där, där fick vi de två tredjedelarna igen. Det är två tredjedelar av det socialdemokratiska partiets medlemmar som är kollektivanslutna. Anser verkligen inte justitieministern att någon av de frågor som har ställts här i dag är värd att besvaras, om inte för annat så för att visa att justitieministern är beredd att värna om enskilda människors integritet?

Anf. 55 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Nu skyndar herr Ulander till justitieministerns hjälp. Det behövs nog, men det gjorde tyvärr inte saken mycket bättre. Det är faktiskt inte på det sättet att frågan om kollektiv anslutning till ett politiskt parti är något slags moderat jippo. Vi har från folkpartiet länge och konsekvent arbetat mot denna förnedrande anslutningsform, som drabbar enskilda människor. Vi hade hoppats, i det längsta, att socialdemokraterna själva skulle ändra på förhållandena. Men det har man inte gjort. Trots att riksdagen gång efter gång – sammanlagt åtta gånger – har uttalat sig mot kollektivanslutning, har det inte bekommit socialdemokraterna alls.

Då har vi sagt: Nu är det dags att gå vidare och införa lagstiftning. Om det blir en icke-socialistisk majoritet efter valet om knappt två år – och det finns också många andra skäl för det – kommer vi äntligen att få en ändring på denna punkt.

Men det är mycket trist att socialdemokraterna inte av egen kraft har ändrat på detta. Det pågår faktiskt en debatt, och det finns också inom er egen rörelse personer som kritiserar anslutningsformerna. Det är beklagligt att ni socialdemokrater inte har lyssnat till dem.

Jag tycker att denna debatt är avslöjande: Vi har på punkt efter punkt ställt enkla, raka, konkreta frågor av saklig innebörd, och vi har inte fått svar på någon enda av dem.

Anf. 56 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Jörgen Ullenhag säger att jag har gått till justitieministerns hjälp. Det är inte nödvändigt. Justitieministerns klarar sig på egen hand.

Jag gick in i debatten därför att jag är något irriterad över de ständiga påhopporna på organisationerna. Vi har fört olika debatter av och till från oktober fram till i dag, och det som ställs i fokus är angreppen på organisationerna. Det talas om förnedrande anslutningsformer, övergrepp och skändlighet. Det är naturligtvis varken fråga om övergrepp, skändlighet eller förnedrande anslutningsformer.

Men jag kan hålla med så långt som att debatten pågår också inom det socialdemokratiska partiet och bland fackföreningarna.

Men håll tassarna borta när det gäller diskussion om lagstiftning! Jag förstår inte folkpartiet. Moderaterna begriper jag mycket väl – de har hela tiden varit oerhört militanta, och vad de hoppas är att de med sina angrepp skall kunna försvaga den totala arbetarrörelsen. Men det kommer de inte att lyckas med – även om en lagstiftning skulle införas. Däremot skulle de nog förstöra en mängd andra ting som hänger samman med dessa frågor.

Frågan om valhemlighet och annat har vi debatterat många gånger. Senast den 30 november fördes en lång debatt, och beslut fattades här i kammaren. Varken Gunnar Hökmark eller Jörgen Ullenhag för nu fram några nya argument, utan det är den gamla skåpmat. Jag tycker att folkpartiet inte borde gå med moderaterna här. Det är möjligt att man slåss om väljarna på det sättet och tycker att man måste hänga med hela vägen. Det beklagar jag.

Anf. 57 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Föregående talare hävdade att han var något irriterad över, som han uttryckte det, de ständiga angreppen på de fackliga organisationerna. Så länge fackliga organisationer – lika väl som någon annan organisation eller lika väl som enskilda människor – gör någonting som är förkastligt skall de också angripas. Det är socialdemokraterna själva, tillsammans med de fackliga organisationerna, som ständigt tvingar fram denna debatt.

Den föregående talaren hävdade, herr talman, att det inte har framkommit några nya argument. Nej, det är rätt, som jag tidigare sagt. Men det finns ändå en ny företeelse i den här debatten, nämligen att det inte har kommit fram några svar över huvud taget. Förr kunde man i justitieministrars svar i alla fall utläsa någon motivering för kollektivanslutning. Sten Wickbom har tvivelsutan fört debatten om kollektivanslutningen framåt. Han har inför kammaren mycket klart motiverat att på alla de frågor som företrädare för olika partier – även inom socialdemokratin – ställer när det gäller kollektivanslutningen finns inget riktigt hederligt och ärligt svar.

Det går an att säga som den föregående talaren, att de borgerliga partierna skall hålla tassarna borta. Det är ett mycket underligt argument. Det är ingen som har äganderätt till människor. Däremot finns det olika politiska riktningar i Sverige. Socialdemokratin hävdar för sin del organisationernas rätt att göra som de vill. Vi moderater tillsammans med andra borgerliga partier hävdar att de enskilda människorna har full rätt att själva oberoende

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

Tisdagen den
6 december 1983

*Om ökat skydd
för enskilda per-
soners integritet,
såvitt avser kollek-
tiv anslutning till
politiskt parti och
utträde ur en fack-
lig organisation*

av någon annan avgöra sitt politiska medlemskap.

Valhemligheten – hur blir det med den? Hur blir det med att hjälpa de människor på olika arbetsplatser som trakasseras? Är HD:s kritik när det gäller reglerna för utträde ur facklig organisation värd att ta till beaktande i lagstiftning?

Dessa frågor har vi inte fått något svar på, och anledningen till detta är att kollektivanslutningen och de stadgar som finns i en del fackliga organisationer är förkastliga. De kommer därför att angripas så länge de inte är borttagna. Jag för min del hoppas att kollektivanslutningen skall försvinna efter 1985.

Anf. 58 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Till Lars Ulander vill jag säga att jag inte generellt angripit organisationerna – det vore mig fjärran. Men jag har med kraft och skärpa angripit en av de anslutningsformer som man tillämpar och som heter kollektivanslutning. Den innebär övergrepp mot enskilda individer.

Lars Ulander är irriterad och säger att vi skall hålla tassarna borta. Jag kan försäkra Lars Ulander att den Ulanderska irritationen under de år som ligger framför oss säkerligen kommer att fortsätta och fördjupas – vi kommer inte att släppa denna fråga.

Vi har från folkpartiets sida i det längsta försökt att få er själva att ändra på det här. Men trots upprepade riksdagsuttalanden har ni struntat i det. Då har vi sagt oss att det är rimligt att man ger individen ett skydd. Man kan inte få fortsätta med de övergrepp som vi ser exempel på. Vi kan inte fortsätta att låta hundratusentals människor betala pengar till ett parti vars politik de ogillar, människor som sedan på valdagen lägger sin röst på ett annat parti.

Vi har ställt många frågor i dag, och vi har knappast fått svar på någon enda. En av mina fyra frågor i dag ställde jag också till justitieministerns föregångare i ämbetet. Det är samma fråga som jag har upprepat två gånger här i dag utan att få något svar. Den lyder: Stöter det inte justitieministerns rättskänsla att hundratusentals människor är medlemmar i och betalar pengar till ett parti vars politik de ogillar? – Jag fick då följande svar av dåvarande justitieministern: Svaret är nej.

Lika abrupta och lika rakt på sak har inte svaren varit i dag – de har lyst med sin frånvaro. Men innebörden av vad som har sagts är exakt densamma. Svaret är nej, säger socialdemokraterna när vi ställer denna för enskilda människor viktiga fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1983/84:5 och 6
Jordbruksutskottets betänkande 1983/84:9

13 § Anf. 59 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs socialutskottets betänkanden 11, 12, 13 och 10 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

14 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1983/84:7 Riksdagens revisorers förslag angående arbetsmarknadsverkets personalsituation

15 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1983/84:267 av *Rolf Clarkson m. fl.*

1983/84:268 av *Olle Grahm*

1983/84:269 av *Lars Werner m. fl.*

Vissa yrkestrafikfrågor m. m. (prop. 1983/84:65)

1983/84:270 av *Lars Werner m. fl.*

Riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag om revidering av ledamöternas arvode (förs. 1983/84:9)

16 § Anmäldes och bordlades

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1983/84:13 Studiestöd m. m. (prop. 1983/84:26 delvis och 1983/84:25 delvis)

Kulturutskottets betänkande

1983/84:6 Anslag till vissa kyrkliga ändamål (prop. 1983/84:26 delvis)

Utbildningsutskottets betänkande

1983/84:6 Särskilda sysselsättningsåtgärder (prop. 1983/84:26 delvis)

Jordbruksutskottets betänkanden

1983/84:8 Vissa frågor i anslutning till skogsbruk

1983/84:10 Vattenvård

1983/84:13 Restaureringen av Hornborgasjön

Näringsutskottets betänkande

1983/84:5 Ändring i lagen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och stadshypoteksföreningar (prop. 1983/84:39)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1983/84:8 Särskilda sysselsättningsåtgärder m. m. [prop. 1983/84:25, 1983/84:26, 1983/84:40 (delvis) och 1983/84:46]

Bostadsutskottets betänkande

1983/84:7 Särskilda sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1983/84 såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1983/84:26 delvis)

Tisdagen den
6 december 1983

*Meddelande om
frågor*

17 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 december

1983/84:215 av *Ann-Cathrine Haglund* (m) till socialministern om vårdbidragen för barn med diabetes:

För vård av barn under 16 år, som på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp under minst 6 månader är i behov av särskild tillsyn och vård, kan förälder uppbära vårdbidrag. Vårdbidraget är avsett att vara en ersättning för det merarbete och de merkostnader som kan hänföras till barnets sjukdom eller handikapp.

Att bedöma merarbetets och merkostnadernas omfattning är dock en svår uppgift t. ex. när det gäller barn med diabetes. Den praxis som råder för fastställande av vårdbidrag i diabetesfallen upplevs inte alltid som riktig av föräldrar och barnläkare och varierar dessutom i landet.

Är socialministern villig att se över vårdbidragsgivningen för barn med diabetes i syfte att nå entydiga regler och rättvis tillämpning?

1983/84:216 av *Carl Bildt* (m) till utrikesministern om ett uttalande rörande vissa UD-tjänstemän:

Vad har utrikesministern för synpunkter på det förhållandet, att Sveriges ambassadör vid Förenta nationerna uttalar sig nedsättande om utrikesförvaltningen och anser att för Sveriges säkerhet centrala frågor bäst hanteras utan att andra än statsministern och han själv äger kännedom om dem?

den 6 december

1983/84:217 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om instruktionen för bankspektionen:

Med anledning av den senaste tidens händelser i PK-banken finns anledning fråga sig hur bankspektionen kunnat undgå att uppmärksamma berörda kreditinstruktioner till den statliga bankens styrelseledamöter.

Sedan bankspektionen väl fått vetskap om missförhållandena inom PK-banken har den låtit utfärda ett s. k. etikbrev till cheferna för landets alla banker, finansbolag och fondkommissionärer, vari bl. a. sägs att stora krediter till privatpersoner för en i och för sig tillåten skatteplanering inte bör förekomma. Men åligger det bankspektionen att utfärda varningar eller rekommendationer rörande omfattningen av en helt laglig kreditgivning?

Som bekant är det riksbanken som utfärdar bestämmelser om kreditrestriktioner, vilka i regel föranletts av ett begränsat kreditutrymme. Om affärsbankerna prioriterar fel med hänsyn till riksbankens intentioner, ankommer det väl på riksbanken att påpeka detta och inte på bankspektionen?

Anser finansministern att instruktionen för bankinspektionen i SFS 1979:40 är tillräckligt klart och tillräckligt uttömmande utformad vad avser såväl kompetensområde som inspekterande verksamhet?

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

1983/84:218 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om rätten till avdrag för bilresor mellan bostad och arbetsplats:

*Meddelande om
frågor*

Två metallarbetare vid en lastbilsverkstad i Kalmar har vägrats avdrag för bilresor till och från arbetet.

Enligt Metallarbetaren nr 48/83 motiverar taxeringsmyndigheterna sitt avslag med att de båda hinner med bussen om de inte duschar, utan nöjer sig med att tvätta händer och ansikte.

Avser finansministern föreslå ändringar i taxeringslagstiftningen med anledning av ovannämnda fall?

1983/84:219 av *Gunnar Björk* i Gävle (c) till försvarsministern om jordbrukets betydelse för folkförsörjningen:

Den nu pågående livsmedelsutredningen bör rimligen bedöma livsmedels-situationen utifrån samma förutsättningar som angavs i 1982 års försvarsbeslut.

Uttalanden från jordbrukspolitiska experter som står regeringen nära om att sårbarhetsfrågorna överdrivits i den jordbrukspolitiska debatten tillsammans med regeringens njugga intresse för sårbarhetsfrågorna har skapat stor osäkerhet om vad som egentligen gäller.

Jag vill därför till försvarsministern ställa följande fråga:

Står 1982 års försvarsbeslut i fråga om jordbrukets betydelse för folkförsörjningen fast, eller har regeringen ändrat åsikt?

1983/84:220 av *Göte Jonsson* (m) till justitieministern om straffet för trafiknykterhetsbrott:

Enligt departementspromemorian Ds Ju 1983:6 föreslås en höjning av tröskeln för fängelse vid trafiknykterhetsbrott. Förslaget har rönt stark kritik från flera håll, särskilt från sådana instanser som företräder trafiksäkerhetsintressen.

Jag vill med anledning av detta fråga justitieministern:

Avser regeringen verkligen föreslå riksdagen att fängelsestraff skall utdömas i betydligt mindre omfattning än f. n. för trafiknykterhetsbrott?

1983/84:221 av *Tore Nilsson* (m) till justitieministern om statliga myndigheters kontakter med utländska beskickningar:

En utländsk legation i Stockholm har bett att få diskutera vissa avfallsproblem med statens naturvårdsverk. Naturvårdsverket har nekat med hänvisning till ett fackligt förbunds "internationella expert". Legationen tog ånyo kontakt med naturvårdsverket och ville att dess handelsattaché skulle få komma på besök, vilket även avböjdes.

Tisdagen den
6 december 1983

*Meddelande om
frågor*

Med anledning av det inträffade ber jag att till justitieministern få ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet verka för att instruktionerna för statliga myndigheter ändras så att beslut av detta slag inte kan grunda sig på enbart fackliga förbunds eventuella sympatier eller antipatier?

2. Kan statsrådet redogöra för de regler som gäller för statliga myndigheters kontakter med länder som har legation i Sverige i frågor som gäller främjandet av internationellt samarbete?

1983/84:222 av *Margareta Persson* (s) till statsrådet Anita Gradin om Turkiet som asylland:

Under de senaste åren har vi fått allt fler rapporter om att de mänskliga rättigheterna kränks i Turkiet. Situationen för minoriteter av befolkningen är mycket osäker. Eftersom den politiska situationen i grannländerna är mycket besvärlig passerar många flyktingar Turkiet. Sverige har därmed hamnat i den situationen att vi utvisar många som söker sig till vårt land, med hänvisning till att Turkiet var det första land de kommit till vid sin flykt.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga invandrarministern:

Är det lämpligt att f. n. acceptera Turkiet som asylland?

1983/84:223 av *Görel Bohlin* (m) till kommunikationsministern om den statliga utbildningen av civila piloter:

Den statliga flygskolan för utbildning av civila piloter startar enligt avtal den 1 april 1984. Den första kullen elever skall lämna skolan 1985/86.

Redan färdigutbildade svenska piloter beräknas nu täcka pilotbehovet för SAS/LIN/SWA under de närmaste tio åren, och i själva verket hävdar SAS nu att det finns ett pilotöverskott. Mellan 1980 och 1983 minskades antalet pilotjänster med 200 stycken eller med 15 %. På grund av pensioneringar kan man räkna med en avgång med 110 svenska SAS-piloter fram till 1993. En expansion av verksamheten som motiverar en större ökning av antalet anställda piloter är svår att se.

En civil flygutbildning är både en för staten dyrbar och en för den enskilde stor satsning. Att efter färdig utbildning få uppleva att arbetsmarknaden inte efterfrågar ens arbetskraft, måste för den enskilde upplevas djupt tragiskt. För staten är en utbildning för arbetslöshet ett slöseri.

Mot bakgrund av vad som kommit fram beträffande arbetsmarknadens brist på efterfrågan av piloter vill jag fråga kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att ta initiativ till en senareläggning av igångsättningen av den civila pilotutbildningen?

18 § Kammaren åtskildes kl. 17.08.

In fidein

BERTIL BJÖRNSSON

Nr 40

Tisdagen den
6 december 1983

/Solveig Gemert